

Yisu hik
Auk Loṅ Kapô
thô hadêṅ Jon
Abô môn

Aposel Jon hato kapy a êntêk hadêṅ avômalô êvhaviṅ takatu ba Lom iniṅ gavman lôk avômalô vi êv malaiṅ hadêṅ i. Hato hathak wêṅ takatu ba Wapômbêṅ hik thô hadêṅ yani ek injik malêla takatu ba tem imbitak kethêṅ thô. Kapy a êntêk ma auk loṅ kapô bêṅ anêṅ hêk kapô.

Hato ek embatho avômalô êvhaviṅ loṅ ek nimiṅ lôklok-waṅ endeba êyô waklavôṅ Yisu endelêm. Yisu halehalêm, êṅ ma Sadaṅ lôk anêṅ avômalô takatu ba esopa yani tem nêpôm malaiṅ bêṅ. Ma avômalô êvhaviṅ tem nêômô mavi imbiṅ Yisu êtôm wak nômbêṅ intu sapêṅ.

Hato kapy a êntêk hadêṅ 95 AD la.

Abô môn

¹* Auk loṅ kapô êntêk ma Wapômbêṅ hêv hadêṅ Yisu Kilisi ek injik thô êndêṅ anêṅ avômalô ku esak nôm takatu ba tem imbitak kethêṅ. Yisu hêv anêṅ aṅela ba hi hanaṅ ba hik thô hadêṅ anêṅ anyô ku Jon. ² Ma Jon hayê Wapômbêṅ anêṅ abô lôk abô avanôṅ takatu ba Yisu hanaṅ ma hanaṅ lôkthô bêṅ. ³* Ma ôpatu ba hasam abô plopet êntêk ma êmô lôk lamavi. Ma ôpatu ba halaṅô ba hasopa ma êmô lôk lamavi ek malê nena waklavôṅ lêk habobo.

Jon hato abô hadêṅ avômalô êvhaviṅ ôdôṅ bahêṅvi ba lahavuju

---

* 1:1: ALK 22:6   * 1:3: ALK 22:7,10

⁴*Ya Jon yahato kapya êntêk hi hadêñ avômalô êvhaviñ anêñ malak bahenvi ba lahavuju takatu ba êmô plovins Esia. Anyô Bêñ atu ba lêk hamô ma bôk hamô ba tem êlêm, yani anêñ wapôm lôk labali êmô imbiñ môlô. Ma lovak matheñ bahenvi ba lahavuju atu ba êmô Anyô Bêñ atu anêñ loj hayabiñ avômalô anêñ wapôm lôk yôhok êmô imbiñ môlô. ⁵*Ma Yisu Kilisi atu ba hamiñ lôklokwan hathak Wapômbên anêñ abô anêñ wapôm lôk labali êmô imbiñ môlô aêñ iyom. Yani anyô haviyô môñ hêk ñama lôk hayabiñ kiñ pik sapên.

Yani lahaviñ alalô ba anêñ thalalen hapole alalô vê hêk alalôaniñ kambom. ⁶*Ma yani hatak alalô ek nambitak ñê nambok da êmô Kamik Wapômbên anêñ loj lôkliñyak kapô. Nanêm athên lôkmanñiñ lôk lôklokwan êndên yani êtôm wak nômbên intu sapên. Avanôn.

⁷*Ôngô! Yani hamô buliv kapô ba halêm ba tem avômalô sapên nêgê yani. Avômalô takatu ba bôk ibi yani lôk avômalô pik sapên tem nêgê yani ba nedañ asên malên. Avanôn, tem imbitak aên.

⁸*Anyô Bêñ Wapômbên hanañ nena, “Ya anyô môñ anôn lôk haverñ yam haviñ. Bôk yahamô ma lêk yahamô ma tem yasok. Lôkliñyak sapên ma ya iyom yenañ.”

Jon hayê Yisu

⁹Ya Jon môlônim aiyañ. Wapômbên hayabiñ alalô sapên hamô anêñ loj lôkliñyak kapô ba alalô athak awa malaiñ lomaloma ba amiñ lôklokwan hathak Yisu. Yahamô ñgavithôm anêñ Patmos hathak yahanañ Wapômbên anêñ abô lôk yahanañ abô hathak Yisu. ¹⁰Hadên Anyô Bêñ anêñ waklavôn ma Lovak Matheñ anêñ lôklokwan

* 1:4: Kis 3:14-15; ALK 3:1; 4:5   * 1:5: Sng 89:27; Kol 1:18   * 1:6: 1Pi 2:9; ALK 5:10; 20:6   * 1:7: Dan 7:13; Sek 12:10; Mat 24:30; Jon 19:34-37; 1Te 4:17   * 1:8: ALK 21:6; 22:13

hawa ya. Ma yahalaṅô kaêk bêṅ hatôm lavuak halaṅ haveṅ ya yam ¹¹ba hanaṅ, “Oto nôṁ takatu ba hôyê êndôk kapya ba nêṁ êndêṅ avômalô êvhaviṅ ôdôṅ baheṅvi ba lahavuju takatu. Oto ni Epesus lo Smelna ma Pelgamum lo Taiataila ma Saldis lo Piladelpia ma Laodisia.”

¹²Ma yahik ya liliṅ ek yaṅgê kaêk atu ba elam hadêṅ ya, êṅ ma yahayê atum lam gol baheṅvi ba lahavuju hamîṅ.

¹³*Ma yahayê anyô hamô atum lam takêṅ malêvôṅ ba hatôm anyô te nakaduṅ. Yani hik kwêv daim ba hayô va luvî ma havaṅgiṅ sôp gol te hawê haveṅ bôm kabum.

¹⁴*Ma anêṅ wakadôk ṅauṅ ma thapuk anôṅ hatôm bok-sipsip vuluk lôk hatôm buliv thapuk anôṅ. Ma anêṅ madaluk ma hatôm atum dahalaṅ. ¹⁵Ma anêṅ vakapô ma hatôm aey mayav mabuṅ mavi atu ba êbôk hamô atum ba habi kêdêkêdê. Ma anêṅ abô anêṅ pôk ma diṅdiṅ hatôm ṅaṅ bêṅ halaṅ. ¹⁶*Yani havalonṅ vuliṅ baheṅvi ba lahavuju hamô yani baṅ vianôṅ. Ma biṅ vovak daim te ba ma hêk luvî hale yani abôlêk. Ma yani thohavloma ma hatôm wak habi mathalaleṅ kambom.

¹⁷*Yahayê yani ma yahêv yak halôk hêk yani va hatôm anyô ṅama. Ma yani hatak baṅ vianôṅ hayô hêk ya ma hanaṅ, “Miṅ ôkô ami. Ya anyô môṅ ba haveṅ yam haviṅ. ¹⁸Ya ma ôpatu ba hamô lôkmala. Bôk yahama ma doṅtom lêk yahamô lôkmala hatôm wak nômbêṅ intu sapêṅ. Ma yahavalonṅ ṅama lôk anêṅ loṅ iniṅ vovaleṅ. ¹⁹Oto nôṁ takatu ba hôyê. Nôṁ takatu vi lêk hamô ma vi tem imbitak emberṅ yam. ²⁰Êntêk ma abô loṅ kapô hathak vuliṅ baheṅvi ba lahavuju takatu ba hôyê hamô yabaheṅ vianôṅ lôk atum lam gol baheṅvi ba lahavuju.

* 1:13: Dan 7:13; 10:5 * 1:14: Ese 43:2; Dan 7:9; 10:6; ALK 2:18; 19:12

* 1:16: Hib 4:12; ALK 2:12; 19:15 * 1:17: Ais 44:6; 48:12; ALK 2:8; 22:13

Anêj ôdôn ma aêntêk: vuliņ baherji ba lahavuju takêj ma aņela baherji ba lahavuju takatu ba eyabiņ avômalô êvhaviņ ôdôn baherji ba lahavuju takatu. Ma atum lam gol baherji ba lahavuju takatu ma avômalô êvhaviņ ôdôn baherji ba lahavuju.”

2

Abô hi Epesus

¹ *Ma ôpêj hanaņ hadêj ya nena, “Oto abô ni êndêj aņela atu ba hayabiņ avômalô êvhaviņ anêj Epesus aêntêk:

Abô êntêk halêm anêj ôpatu ba havalonj vuliņ baherji ba lahavuju hamô baņ vianônj ma haveņ atum lam gol baherji ba lahavuju malêvônj. Ba hanaņ nena:

² *Yahayala môlenim bôk lo loj lôk unim ku takatu ba udum ba umiņ lôklokwaņ. Ma ôpôlik hathak jê kambom. Ma bôk olaņô jê takatu ba esau nena thêlô ma aposel ba oyala nena thêlô ma jê abôyaņ. ³ Ma ovalonj yenaņ athêj loj ba malaiņ lomaloma hapôm môle ma doņtom umiņ lôklokwaņ lôk lemimvidonj ma miņ vau ami.

⁴ Ma doņtom môlenim kambom te hamô ba yahadô. Môle miņ lemimhaviņ ya hatôm mônj sêbôk ami. ⁵ *Aêj ba lemimimbi kobom mavi sêbôk ma tem ôņgô nena môle lêk ôêv yak bêj anônj. Aêj ba node kapôlemim liliņ ek nosopa lojônđê mavi sêbôk atu. Ma mi ma tem yasôk ek yanêm môlenim atum lam vê. ⁶ Ma doņtom môle othak udum nôm mavi te nena môle ôpôlik hathak avômalô takatu ba esopa Nikolas anêj kobom hatôm atu ba yahapôlik aêj iyom.

⁷ *Opalê atu ba lôk lêndônj ma endarjô abô takatu ba

---

* 2:1: ALK 1:16   * 2:2: 1Jon 4:1   * 2:5: ALK 3:3   * 2:7: Stt 2:9; ALK 22:2,19

Lovak Matherj hanañ hadêñ avômalô ôdôn takatu ba êvhaviñ. Ñê takatu ba leñiñvidonj ba miñ êv yak ami ma tem yatak thêlô ek nejanj alokwanj va atu ba hêv lôkmala hamô Wapômbêñ anêñ loj mavi anônj kapô.”

Abô hi Smelna

⁸ Ma ôpêñ hanañ hathak lojbô nena, “Oto abô ni êndêñ aņela atu ba hayabiñ avômalô êvhaviñ anêñ Smelna aêntêk:

Abô êntêk halêm anêñ ôpatu ba hamônj ba havenj yam ma bôk hama ba haviyô hathak lojbô. Ma yani hanañ aêntêk: ⁹ *Yahayala malaiñ lomaloma hapôm môlô ba ômô thavuthiñ, ma doņtom môlô ma ñê lôk nômkama bêñ hêk Wapômbêñ ma. Ma yahayala abô kambom takatu ba avômalô vi enañ hathak môlô. Thêlô esau nena thêlô ma Wapômbêñ anêñ avômalô Islael ma doņtom mi. Thêlô ma Sadañ anêñ avômalô. ¹⁰ *Miñ môlô nôkô esak malaiñ takatu ba tem êpôm môlô ketherj ami. Odañô! Sadañ tem indum ek avômalô netak môlô doho êndôk koladônj ek nesaê môlô. Ma môlô noja malaiñ êtôm wak laumiñ. Numiñ lôklokwanj endeba noma ma tem yanêm lôkmala atu ba nêmo êtôm wak nômbêñ intu sapêñ anêñ kuluñ gol êndêñ môlô.

¹¹ *Opalê atu ba lôk lêndônj ma endañô abô takatu ba Lovak Matherj hanañ hadêñ avômalô ôdôn takatu ba êvhaviñ. Ñê takatu ba leñiñvidonj ba miñ êv yak ami ma tem miñ neja malaiñ esak ñama atu ba havenj yam ami.”

Abô hi Pelgamum

¹² Ma ôpêñ hanañ hathak lojbô nena, “Oto abô ni êndêñ aņela atu ba hayabiñ avômalô êvhaviñ anêñ Pelgamum aêntêk:

---

* 2:9: 2Ko 11:14-15; ALK 3:9   * 2:10: 2Ti 4:8; Jem 1:12   * 2:11: ALK 20:14; 21:8

Abô êntêk halêm anêj ôpatu ba havalonj biŋ vovak ba ma hêk luvi. Hanaŋ aêntêk: ¹³ Yahayala loj atu ba môlô ômô. Loj êj ma Sadaŋ da hamô ba hayabiŋ, ma doŋtom môlô ômô loj êj ba ovalonj yenaŋ athêj loj lôklokwaŋ. Ma hadêj waklavôj atu ba ik Antipas vônô hêk môlônim malak ma môlô miŋ otak unim ôêvhaviŋ ya ami. Yani hêvhaviŋ ya bêj anôj ba hanaŋ yenaŋ abô bêj hêk Sadaŋ anêj loj.

¹⁴ *Ma doŋtom môlônim kambom doho hêk ba ya-hadô. Môlô doho osopa plopet bô Balam anêj abô. Sêbôk ma yani hêv auk hadêj Moap iniŋ kiŋ Balak ek êndôk avômalô Isael leŋiŋ ek nindum kambom ba nejaŋ nôm takatu ba bôk hêv hadêj ŋgôk lôk nindum sek waliliŋ. ¹⁵ Aêj iyom ma môlô doho osopa Nikolas anêj abô. ¹⁶ Aêj ba node kapôlômim liliŋ. Mi ma tem yasôk ketheŋ oyaŋ ba yaŋgik vovak esak yenaŋ biŋ vovak atu ba hale yaveŋbôlêk êndêj môlô takatu ba miŋ ole am liliŋ ami.

¹⁷ *Opalê atu ba lôk lêndôj ma endanô abô takatu ba Lovak Matherj hanaŋ hadêj avômalô ôdôj takatu ba êvhaviŋ. Ijê takatu ba leŋiŋvidonj ba miŋ êv yak ami ma tem yanêm nôm ‘mana’ êndêj thêlô hatôm bôk yahêv hadêj Isael êmô loj thiliv. Mana êj ma lêk hamô loj kapô. Ma tem yanêm thêlô valu thapuk te lôk athêj lukmuk atu ba eto hathak. Anyôla miŋ hayala athêj lukmuk êj ami ma ôpatu ba hawa iyom intu hayala.”

Abô hi Taiataila

¹⁸ *Ma ôpêj hanaŋ hathak loŋbô nena, “Oto abô ni êndêj aŋela atu ba hayabiŋ avômalô êvhaviŋ anêj Taiataila aêntêk:

* 2:14: Nam 22:1-25:2; 31:16; 2Pi 2:15

* 2:17: Kis 16:4,14-15,33-34; Ais

62:2; Jon 6:48-50 * 2:18: ALK 1:14-15

Abô êntêk halêm anêŋ Wapômbêŋ anêŋ Nakaduŋ atu ba madaluk hatôm atum dahalaŋ ma vakapô hatôm aeŋ mayav atu ba habi kêdêkêdê. Hanaŋ aên-têk: ¹⁹ Yahayala môle nim kobom. Yahayala môle nim lemimhaviŋ lôk ôêvhaviŋ ma ôêv avômalô sa ba umiŋ lôklokwaŋ iyom. Hadêŋ môŋ ma môle udum ku dokte, ma doŋtom lêk môle udum ku bêŋ.

²⁰* Ma doŋtom môle nim kambom te hêk ba yahadô. Avi te hatôm Jesebel hamô haviŋ môle. Yani hasau nena yani ma avi plopet te, ma doŋtom yani anêŋ abô halom yenaŋ nê ku ek nindum sek waliliŋ lôk nejaŋ nô m takatu ba êv da hadêŋ ngôk. Yani hadum kambom takêŋ, ma doŋtom môle miŋ ôêv yani vê ami! ²¹ Yahêv waklavôŋ ek yani ende kapô liliŋ ba etak anêŋ sek waliliŋ, ma doŋtom mi. Yani hadô. ²² Odaŋô! Tem yanêm lijiŋ bêŋ êndêŋ yani lôk yanêm malaiŋ bêŋ êndêŋ nê takatu ba idum sek haviŋ yani ba miŋ ele kapôleŋiŋ liliŋ ami. ²³* Ma tem yaŋgik yani anêŋ avômena pôpônô. Aêŋ ba avômalô ôdôŋ êvhaviŋ lôkthô tem neyala nena ya ôpatu ba yahayê avômalô kapôleŋiŋ lôk iniŋ auk. Ba tem yanêm vuli êndêŋ môle tomtom êtôm nô m takatu ba udum. ²⁴ Ma doŋtom lêk yahêv ku doŋtom iyom hadêŋ môle vi anêŋ Taiataila atu ba miŋ osopa yani anêŋ abô ami. Lôk miŋ oyala nô m atu ba elam nena, ‘Sadaŋ anêŋ auk loŋ kapô’ ami. Ku êŋ ma ²⁵* nobaloŋ unim auk loŋ endeba yatup am.

²⁶ Nê takatu ba leŋiŋvidôŋ ba miŋ êv yak ami ma idum yenaŋ yalenhaviŋ aleba hayô anêŋ daŋ, ma tem yanêm athêŋ bêŋ êndêŋ thêlô ek neyabiŋ avômalô pik lôkthô. ²⁷* Thêlô tem neja kôm aeŋ ek neyabiŋ avômalô

* 2:20: 1Kij 16:31; 2Kij 9:22 * 2:23: Sng 7:9; Jer 17:10; ALK 20:12-13

* 2:25: ALK 3:11 * 2:27: Sng 2:9

pik lôklokwaṅ ba nimbi thêlô ba nipup nenanena êtôm uṅ anôṅ. Wakamik bôk hêv athêṅ bêṅ hadêṅ ya ba tem yandum aêṅ iyom êndêṅ thêlô. ²⁸* Ma tem yanêm vuliṅ lôkbôk êndêṅ thêlô imbiṅ. ²⁹ Opalê atu ba lôk lêndôṅ ma endanô abô takatu ba Lovak Matheṅ hanaṅ hadêṅ avômalô ôdôṅ takatu ba êvhaviṅ.”

3

Abô hi Saldis

¹* Ma ôpêṅ hanaṅ hathak loṅbô nena, “Oto abô ni êndêṅ aṅela atu ba hayabiṅ avômalô êvhaviṅ anêṅ Saldis aêntêk:

Abô êntêk halêm anêṅ ôpatu ba hayabiṅ Wapômbêṅ anêṅ lovak matheṅ baheṅvi ba lahavuju ma havalonṅ vuliṅ baheṅvi ba lahavuju. Ma yani hanaṅ aêntêk: Yahayala môlônim kobom. Avômalô esoṅ nena môlô ômô lôkmala. Ma doṅtom mi, môlô bôk oma yôv. ² Numbiyô! Môlônim ôêvhaviṅ lêk habobo ema ba intu nobatho am loṅ ek malê nena môlônim ku ma volonṅ oyaṅ hêk yenaṅ Wapômbêṅ ma. ³* Lemimimbi abô takatu ba bôk olaṅô ba ovalonṅ. Ma node kapôlômim liliṅ ba nodovak abô êṅ viṅ. Môlô miṅ oviyô ami, ma tem yasôk êtôm anyô vani ba môlô noboloba.

⁴* Ma doṅtom môlô naju iyom anêṅ Saldis intu unim sôp mabuṅ denaṅ. Unim kobom ma mavi ba intu embeṅ yam ma hatôm noba sôp thapuk ba nombeṅ imbiṅ ya. ⁵* Ṽê takatu ba leṅṅvidonṅ ba miṅ êv yak ami tem nipuk sôp thapuk êtôm thêlô. Tem miṅ yanêm thêlônṅiṅ athêṅ vê êṅjêk kapyâ lôkmala ami ma mi. Tem yanaṅ êndêṅ Wapômbêṅ lôk anêṅ aṅela nena, ‘Thêlô êṅ

---

* 2:28: ALK 22:16   * 3:1: ALK 1:4,16   * 3:3: Mat 24:43-44; 1Te 5:2; ALK 2:5; 16:15   * 3:4: Jut 23   * 3:5: Kis 32:32-33; Mat 10:32; Luk 12:8

ma yenañ.’ ⁶ Opalê atu ba lôk lëndônj ma endarjô abô takatu ba Lovak Matheñ hanañ hadêñ avômalô ôdônj takatu ba êvhaviñ.”

Abô hi Piladelpia

⁷ *Ma ôpêñ hanañ hathak lojbô nena, “Oto abô ni êndênj añela atu ba hayabiñ avômalô êvhaviñ anêñ Piladelpia aêntêk:

Abô êntêk halêm anêñ ôpatu ba matheñ ma hanañ abô avanônj iyom. Yani hayabiñ Jelusalem lukmuk anêñ badêñ abôlêk anêñ vovaleñ hatôm Devit bôk hayabiñ Jelusalem bô anêñ. Yani hik vê ma miñ hatôm anyôla injik siñ ami. Ma yani hik siñ ma miñ hatôm anyôla injik vê ami. Yani hanañ aêntêk: ⁸ *Yahayala môle nim kobom. Odarjô. Yahik unyak abôlêk te vê ek môle ma miñ hatôm anyôla injik siñ ami. Yahayala nena anêm lôklokwañ ma yaôna, ma dorjtom môle osopa yenañ abô ba miñ ôvôliñ dô mim hathak yenañ athêñ ami. ⁹ *Sadarj anêñ avômalô takatu ba enañ nena thêlô ma Wapômbêñ anêñ avômalô Islael, ma dorjtom mi, thêlô enañ abôyañ iyom. Tem yandom thêlô ba nêlêm ek nede veñjndônj lêlô êndênj môle ma neyala nena yaleñhaviñ môle. ¹⁰ *Môle othak osopa yenañ abô balabuñ lôk umiñ lôklokwañ. Ba intu tem yayabiñ môle mavi êndênj waklavônj malaiñ atu ba tem esaê avômalô pik bêñ êntêk lôkthô. ¹¹ Tem yasôk ketheñ. Nobaloñ unim nômkama anônj loj lôklokwañ ek anyô yañ miñ enja môle nim vuli ami.

¹² *Ïê takatu ba leñjvidonj ba miñ êv yak ami tem yatak thêlô ek nimbitak êtôm yenañ Wapômbêñ anêñ

---

* 3:7: Ais 22:22   * 3:8: 1Ko 16:9   * 3:9: Ais 45:14; 49:23; 60:14; ALK 2:9

* 3:10: Luk 21:19; 2Ti 2:12   * 3:12: Ais 62:2; 65:15; ALK 14:1; 21:2

unyak mathery anêꝝ landiꝝ. Thêlô tem miꝝ netak ami. Ma tem yato yenaꝝ Wapômbêꝝ anêꝝ athêꝝ lôk Wapômbêꝝ anêꝝ malak lôꝝ anêꝝ athêꝝ nena Jelusalem lukmuk êyônggêk thêlô. Malak êꝝ tem yenaꝝ Wapômbêꝝ nêꝝ anêꝝ leꝝ ba êndôk ba êlêm. Ma tem yato yenaꝝ athêꝝ lukmuk êyônggêk thêlô imbiꝝ. ¹³ Opalê atu ba lôk lêndôꝝ ma endanô abô takatu ba Lovak Mathery hanaꝝ hadêꝝ avômalô ôdôꝝ takatu ba êvhaviꝝ.”

Abô hi Laodisia

¹⁴ Ma ôpêꝝ hanaꝝ hathak loꝝbô nena, “Oto abô ni êndêꝝ anjela atu ba hayabiꝝ avômalô êvhaviꝝ anêꝝ Laodisia aêntêk:

Abô êntêk ma halêm anêꝝ ôpatu ba anêꝝ athêꝝ nena Avanôꝝ Biꝝ. Yani ma anyô hamiꝝ lôklokwaꝝ ek hik Wapômbêꝝ anêꝝ nôꝝ avanôꝝ thô. Ma yani pik lo leꝝ sapêꝝ anêꝝ alaꝝ. Ba hanaꝝ nena: ¹⁵ *Yahayala nôꝝ takatu ba môlô othak udum ba môlô miꝝ vovaꝝ mena thilibuꝝ la ami. Yalenjhaviꝝ môlô vovaꝝ mena thilibuꝝ la ma doꝝtom mi. ¹⁶ Môlô vovaꝝ dokte ma thilibuꝝ dokte iyom ba yahadô. Ba intu tem yambululup môlô vê ende yaveꝝbôlêk. ¹⁷ *Môlô othak onaꝝ nena, ‘Ya anyô valuseleꝝ bêꝝ ma ya anyô lôkmaꝝgiꝝ ba yada hatôm.’ Ma doꝝtom môlô ôthôꝝ paliꝝ nena môlô kapôlôꝝmim daluk kambom! Alikaknena, môlô avômalô thavuthiꝝ ma malemim pusip ba ômô kôlôlôꝝ. ¹⁸ *Yahanaꝝ ek môlô nôꝝnêꝝ vuli yenaꝝ gol atu ba êbôk hamô atum ba mavi ek numbitak lôkmaꝝgiꝝ. Ma nôꝝnêꝝ vuli sôꝝ thapuk ek nupuk ek miꝝ mama esak lemvimpopam ami. Ma nôꝝnêꝝ vuli yak thôk ek êndôk malemim daluk ek ôꝝgô tak. ¹⁹ *Takatu ba yalenjhaviꝝ i

---

* 3:15: Lom 12:11   * 3:17: Luk 12:21; 1Ko 4:8   * 3:18: Ais 55:1   * 3:19: 1Ko 11:32; Hib 12:6; ALK 2:5

ma yahayanda thêlô ma yahêv vovaŋ hadêŋ i ek nedaŋô abô. Aêŋ ba môlô nôŋgwêk lêlê ek node kapôlômim liliŋ.

²⁰ *Odaŋô. Yahamiŋ unyak abôlêk ba yahapididiŋ. Ma ôpatu ba halaŋô ya ba hik unyak abôlêk vê, ma tem yayô kapô ba yana ek yaŋgaŋ nôŋ imbiŋ yani ma enjaŋ nôŋ imbiŋ ya. ²¹ Ijê takatu ba leŋiŋvidonŋ ba miŋ êv yak ami tem yatak i nêŋmô yenaŋ loj yahayabiŋ avômalô imbiŋ ya, hatôm ya bôk lovak yôv ma yahamô haviŋ Wakamik hamô anêŋ loj hayabiŋ avômalô. ²² Opalê atu ba lôk lêndônŋ ma endanŋô abô takatu ba Lovak Matherŋ hanaŋ hadêŋ avômalô ôdônŋ takatu ba êvhaviŋ.”

4

Anyô Bêŋ lôk anêŋ loj hayabiŋ avômalô

¹ *Vêŋ ma yahayê hathak loj bô ma unyak abôlêk anêŋ malak leŋ ida bôk hakyav ba hamiŋ. Ma veŋbôlêk atu ba bôk yahalaŋô hatôm lavuak hanaŋ hadêŋ ya, “Osak ba ôlêm ek yaŋgik nôŋ takatu ba tem imbitak embeŋ yam thô êndêŋ o.” ² *Ketherŋ oyaŋ ma Lovak Matherŋ anêŋ lôklokwaŋ hawa ya ba yahayê Anyô Bêŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô hamô malak leŋ ba anyô te hayô hamô. ³ *Ma ôpêŋ anêŋ kupik habi kêdêkêdê hatôm valu te anêŋ athêŋ nena jaspâ lôk valu thalaleŋ te anêŋ athêŋ nena konilian. Ma oktheŋuliŋ te hawê haveŋ Anyô Bêŋ êŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô ba habi deda hatôm valu sanjek atu ba elam nena emelal. ⁴ *Anyô Bêŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô hamô ma avaka hatôm 24 iniŋ loj êmô eyabiŋ avômalô hawê haveŋ ba hathaŋ siŋ. Ma iniŋ sôp ma thapuk ma kiŋ

---

* 3:20: Jon 14:23   * 4:1: ALK 1:1,10   * 4:2: Ais 6:1   * 4:3: Ese 1:28
* 4:4: ALK 3:18

iniñ kuluj epesañ hathak gol hamô leñjnkadôk. ^{5*}Damak hêv ma kakalu hik ba pôk lôklala halêm anêj Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô. Ma Anyô Bêj anêj loj vima ma atum lam baheñvi ba lahavuju hathañ hamô. Ma atum takêj ma Wapômbêj anêj lovak mathañ baheñvi ba lahavuju. ^{6*}Ma Anyô Bêj anêj loj êj vima ma nômlate hatôm ngwêk hêk ma mabuñ mavi anôj hatôm liyali.

Ma yahayê nôm lôkmala ayova êmô malêvôn ba êwê everj Anyô Bêj anêj loj. Nôm lôkmala ayova atu ba êmô ma maleñdaluk hêk leñvijkupik lôkthô, hêk maleñ ba dômiñ haviñ. ^{7*}Nôm lôkmala môj ma hatôm avuj laion, ma yañ haveñ yam hatôm bokmañkao malô. Ma te lu thohavloma hatôm anyô. Ma te ayova hatôm menak jeñ hayovak haveñ. ^{8*}Nôm lôkmala ayova takêj tomtom iniñ banik baheñvi ba lahavute ma maleñj hêk leñvijkupik lôkthô viyaiñ ba vikapô. Wak lo bôlôvôn sapêj ma enañ nena,

“Mathañ, mathañ, mathañ.

Wapômbêj Lôklokwañ Anôj ma anyô mathañ.

Yani bôk hamô, ma lêk hamô, ma tem êsôk.”

⁹Nôm lôkmala takêj ethak êv athêj lôkmañgiñ hadêj yani lôk enañ nena yani ma Anyô Bêj lôk êv leñjnmavi hadêj ôpatu ba hamô Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô ba hamô lôkmala hatôm wak nômbêj intu sapêj. Thêlô idum aêj, ^{10*}êj ma avaka 24 takatu êv yak êlôk êk Anyô Bêj atu ba hamô anêj loj hayabiñ avômalô ma, ma êv yeñ hadêj ôpatu ba hamô hatôm wak nômbêj intu sapêj. Thêlô etak iniñ kuluj gol halôk hamô Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô ma enañ,

¹¹“Anyô Bêj iyom intu yêlôaniñ Wapômbêj.

* 4:5: Ese 1:13; Sek 4:2; ALK 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 * 4:6: Ese 1:5-10,22; 10:14 * 4:7: Ese 1:10; 10:14 * 4:8: Ais 6:2,3; Ese 1:18; 10:12 * 4:10: ALK 19:4

O iyom hatôm onja deda lôkmanjij lôk athên bêj ma lôklokwanj ek malê nena o iyom hopenanj nômkama lôkthô.
Ma nômkama lôkthô habitak ba hamô ek malê nena oda lemhavij.”

5

Boksipsip Nakaduj hawa kapy

¹*Ma yahayê ôpatu ba hamô anêj loj hayabij avômalô. Ma havalonj kapy lôku bêj te hêk baj vianônj. Ba eto abô hêk vi ba vi. Ma ik sij hathak nôm tôktôk bahenji ba lahavuju. ²Ma yahayê anjela lôklokwanj te dalam kaêk bêj, “Opalê te hatôm nê m nôm tôktôk vê ba ekak kapy êntêk?” ³Ma dojtom anyôla te anêj lej mena pik mena pik kapô la mij hatôm ekak kapy êj ba ênjê kapô ami. ⁴Ba intu yahalanj ba yahalanj ek malê nena mij êpôm anyô late ek ekak kapy êj ba ênjê kapô ami. ⁵*Ma dojtom avaka takatu te hananj hadên ya, “Asên dô. Nôngô avuj laion atu ba habitak anêj ôdônj Juda. Êj ma su lukmuk atu ba habiluk anêj Devit. Bôk hik vovak ba hamô lu ba intu hatôm nê m nôm tôktôk bahenji ba lahavuju takênj vê ma ekak kapy êj.”

⁶*Ma yahayê Boksipsip Nakaduj te hamij ba anêj pôpô hêk inanj bôk ik vônô. Yani hamij Anyô Bêj anêj loj hayabij avômalô ba hamij malêvônj ek nô m lôkmala ay-ova atu lôk avaka takatu. Anêj yakik bahenji ba lahavuju* ma madaluk bahenji ba lahavuju. Madaluk takênj ma Wapômbênj anêj lovak mathenj bahenji ba lahavuju atu ba bôk hêv hi pik lôkthô. ⁷Ma Boksipsip Nakaduj hi hawa

* 5:1: Ais 29:11; Ese 2:9-10 * 5:5: Stt 49:9; Ais 11:1,10; ALK 22:16 * 5:6: Sek 4:10; Jon 1:36; ALK 13:8 * 5:6: Yakik bahenji ba lahavuju êj hik thô nena yani ma anyô lôklokwanj kambom.

kapya hêk ôpatu ba hamô anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô baṅ vianônṅ. ⁸*Yani hawa kapya yôv ma nôṃ lôkmala ayova atu lôk avaka 24 takatu êv yak halôk biṅ hêk Boksipsip Nakaduṅ ma. Tomtom ewa yeṅ gita ma uṅ gol yaôna lôk kamurṅ êbôk ba ôv mavi hamô kapô ba hayô abôlêk siṅ. Atum yova lôk ôv mavi êṅ ma avômalô mathenṅ iniṅ mek.

⁹*Ma thêlô êv yeṅ lukmuk te aêntêk,

“O iyom hatôm onja kapya ba okak ma nêṃ nôṃ tôktôk vê ek malê nena bôk ik o vônô ba hathak anêṃ thalalerṅ ma hôêv avômalô vuli.

Oda hôêv avômalô ôdônṅ lomaloma lôk abô lomaloma ma leṅviṅkupik lomaloma lôk pik lomaloma sapêṅ vuli ek hôêv hadêṅ Wapômbêṅ.

¹⁰*Hudum thêlô ibitak alalôaniṅ Wapômbêṅ anêṅ avômalô takatu ba nêṃô anêṅ loṅ lôkliṅyak kapô lôk nindum anêṅ ku nêṃbôk da. Ma tem nêṃôm kiṅ ba neyabiṅ avômalô pik.”

Thêlô êv yeṅ hadêṅ Boksipsip Nakaduṅ

¹¹*Ma yahayê hathak loṅbô ma yahalaṅô aṅela lubuṅlubuṅ ba dumsêlê mi. Thêlô êwê lawê Anyô Bêṅ anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô lôk nôṃ lôkmala ayova atu ma avaka takatu. ¹²Ma elam lôklala bêṅ aêntêk,

“Boksipsip Nakaduṅ atu ba ik vônô ma yani hatôm enja lôklokwaṅ bêṅ lôk nôṃkama bêṅ lôk auk bêṅ lôk lôkliṅyak bêṅ lôk athêṅ bêṅ lôk deda lôkmaṅgiṅ lôk leṅiṅmavi bêṅ.”

¹³Ma yahalaṅô nôṃ lôkmala lôkthô anêṅ malak leṅ lo leṅlêvônṅ ma pik lo pik kapô ma ṅgwêk lo ṅgwêk kapô sapêṅ êv yeṅ aêntêk,

* 5:8: Sng 141:2; ALK 8:3-4

* 5:9: Sng 33:3; 40:3; 96:1; 98:1

* 5:10: Kis

19:6; Ais 61:6; ALK 1:6; 20:6

* 5:11: Dan 7:10; Hib 12:22

“Anyô Bêj atu ba hamô anêj loj hayabiñ avômalô lôk Boksipsip Nakaduñ thai neja leñjñmavi bêj lôk athênj bêj lôk deda lôkmañgiñ lôk lôklokwañ bêj êtôm wak nômbênj intu sapênj.”

¹⁴ Ma nôm lôkmala ayova atu enañ, “Avanônj biñ”. Ma avaka takatu êv yak halôk biñ ma êv yerj.

6

Boksipsip Nakaduñ hakyav kapyã anêj nôm tôktôk vê

^{1*} Ma yahayê Boksipsip Nakaduñ hakyav nôm tôktôk te môñ vê. Ma yahalañô nôm lôkmala ayova takatu te halam kaêk hatôm kakalu ba hanañ, “Ôlêm yaiñ ek nu pik.” ^{2*} Êñ ma yahayê bokhos thapuk te ma anyô te hayô hamô ba havalonj lunak lokwañ. Ma êv kiñ iniñ kulonj hadênj yani. Ma hawa anêj bok ma hi pik hatôm anyô vovak laik te ek injik vovak ba êmô vovak sapênj lu.

³ Yôv ma Boksipsip Nakaduñ hakyav nôm tôktôk te ju ma nôm lôkmala te ju hanañ, “Ôlêm yaiñ ek nu pik.” ⁴ Ma bokhos thalalenj te hale yaiñ. Ma êv athênj hadênj ôpatu ba hayô hamô ek ni pik ba nêñ avômalô pik sapênj iniñ kapôlônj mavi vê ek nijik i vônô mayaliv. Ma êv biñ vovak bêj te hadênj yani.

⁵ Vêñ ma hakyav nôm tôktôk te lô vê ma yahalañô nôm lôkmala te lô hanañ, “Ôlêm yaiñ ek nu pik.” Ma yahayê bokhos loñgavu te ma ôpatu ba hayô hamô ma havalonj skel ek enja nôñ anêj malaiñ. ⁶ Ma yahalañô abô te halêm anêj nôñ lôkmala ayova atu malêvônj ba hanañ, “Nu undum ba bôm bêj imbitak pik. Anyô hadum ku wak daluk te ma anêj vuli dokte aêntêk: wit êtôm kilo doñtom mena bali êtôm kilo lokwañlô. Ma doñtom miñ umbuliñ alokwañ lênj lênj lôk yak waiñ ami.”

* 6:1: ALK 4:6; 5:1   * 6:2: Sek 1:8; 6:1-6

⁷Yani hakyav nôm tôktôk te ayova vê ma yahalaŋô nôm lôkmala te ayova hanaŋ, “Ôlêm yaŋ ek nu pik.” ⁸*Ma yahayê bokhos mayav hatôm nê nâma iniŋ kupik. Ma ôpatu ba hayô hamô ma anêŋ athêŋ nena, “Ŋama” ma “Ŋê Ŋama Iniŋ Loŋ” haveŋ yani yam. Ma êv athêŋ hadêŋ thai ek ini pik ba nijik nê pik ôdôn te ayova vônô esak biŋ vovak lôk bôm bêŋ ma lijiŋ bêŋ lôk alim kamuŋ kambom lomalama.

⁹Boksipsip hakyav nôm tôktôk te baheŋvi vê ma yahayê nê nâma dahôlônŋiŋ hamô loŋ êbôk da vibiŋ anêŋ malak leŋ. Thêlô ma nê takatu ba bôk êvhaviŋ Wapômbêŋ ba enaŋ anêŋ abô bêŋ ba ik i pôpônô. ¹⁰Ma elam lôklala nena, “Pik anêŋ alaŋ Wapômbêŋ, o ma anyô mathêŋ ma honaŋ abô avanônŋ iyom. Anŋê am ka tem nêŋ vuli vyaŋ êndêŋ avômalô pik takatu ba ik yêlô vônô?” ¹¹*Êŋ ma hêv sôp thapuk daim tomtom hadêŋ i ma hanaŋ nena, “Nômô yaô dokte vêŋam endeŋa nijik môlôvyaŋ takatu ba idum yenaŋ ku vônô imbiŋ am. Thêlô ik sapêŋ atu ba yahatak, êŋ ma tem yandum abô.”

¹²*Ma yahayê ma Boksipsip Nakaduŋ hakyav nôm tôktôk te baheŋvi ba lahavute vê. Ma duviaŋ bêŋ te hêv ma wak habitak loŋgavu hatôm sôp êkôk ek nê nâma. Ma ayôn anêŋ lêlêyaŋ habitak thalaleŋ. ¹³*Ma vuliŋ leŋ êv yak halôk pik hatôm yaviŋ hayuv ba alokwaŋ va hageleloŋ halôk pik. ¹⁴*Ma leŋ havuvi i kethêŋ oyaŋ hatôm ivuvi yêŋ. Ma dumlolê lôk ŋgavithôm sapêŋ etak iniŋ loŋ.

¹⁵*Ma pik iniŋ kiŋ lôk iniŋ nê bêŋbêŋ lôk nê vovak laik lôk nê lôk nômkama bêŋ lôk nê lôklokwaŋ lôk nê idum ku êmô alaŋsi vibiŋ lôk nê takatu ba alaŋsi mi, thêlô

---

* 6:8: Jer 15:1-3; Ese 5:12,17; 14:21   * 6:11: ALK 7:9,13; 19:14   * 6:12: Mat 24:29; Ap 2:20; ALK 8:12; 11:13; 16:18   * 6:13: Ais 34:4   * 6:14: ALK 16:20   * 6:15: Ais 2:10,19,21

sapêj ekopak êmô loj abyanj lôk valu abyanj anêj dumlolê. ¹⁶ *Ma thêlô enaj hadêj dumlolê lôk valu nena, “Nôsô êyômô yêlô ba nubuj yêlô ênjêk Anyô Bêj atu ba hamô anêj loj hayabiñ avômalo malenj lôk Boksipsip Nakaduj anêj lamaniñ. ¹⁷ *Thai iniñ waklavônj leñjmaniñ bêj atu lêk halêm ba opalê te hatôm imiñ loj siñ am? Milôk.”

7

Ekavu Wapômbêj anêj lêlêyanj hayô hêk Israeal hatôm 144,000

¹ *Vêm ma yahayê ajea ayova imiñ pik êntêk êj anêj sajanêj ôdônj danj ayova. Thêlô imiñ pik ayova atu iniñ lovak siñ ek lovak miñ iyuv embej pik mena ñgwêk mena alokwanj ami. ² Ma yahayê ajea yanj haviyô anêj loj wak hathak ma hawa Wapômbêj Lôkmala anêj tinde nekavu lêlêyanj esak ba halêm. Ma halam kaêk lôklokwanj hi ek ajea ayova atu ba ewa athêj ek nimbuliñ pik lo ñgwêk. Ba hanañ nena, ³ * “Miñ numbuliñ pik lo ñgwêk ma alokwanj ami endeba yêlô nakavu lêlêyanj êyôñgêk alalôaniñ Wapômbêj anêj ñê ku luvônj am.” ⁴ *Ma yahalañô ekatuñ ñê takatu ba ekavu lêlêyanj hayôhêk i ma hatôm 144,000 anêj Israeal anêj ôdônj laumiñ ba lahavuju takatu. ⁵ Aêj ba Juda anêj ôdônj hatôm 12,000. Ma Luben anêj 12,000. Ma Gat anêj 12,000. ⁶ Ma Asel anêj 12,000. Ma Naptali anêj 12,000. Ma Manasa anêj 12,000. ⁷ Ma Simeon anêj 12,000. Ma Livai anêj 12,000. Ma Isaka anêj 12,000. ⁸ Ma Sebulun anêj 12,000. Ma Josep anêj 12,000. Ma Benjamin anêj 12,000. Thêlô lôkthô ma ekavu lêlêyanj êj iyom.

Avômalo lubujlubuj lôk kwêv thapuk

* 6:16: Luk 23:30   * 6:17: Jol 2:11; Mal 3:2   * 7:1: Jer 49:36; Dan 7:2
* 7:3: Ese 9:4,6; ALK 9:4   * 7:4: ALK 14:1,3

⁹ Vêm ma yahayê hathak loj bô ma avômalô lubunlubun anêj pik lomaloma lôk ôdôn lomaloma lôk lejvinjupik lomaloma lôk abô lomaloma sapêj iminj Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô lôk Boksipsip Nakaduñ ma. Miñ hatôm nekatuñ i ami. Thêlô ik kwêv daim thapuk lôk evaloñ nôkyalô thañañ hamô baheniñ. ¹⁰ *Ma elam kaêk lôklokwañ ba enañ, “Wapômbênj intu hamô Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô lôk Boksipsip Nakaduñ iyom intu êv avômalô bulubiñ.”

¹¹ Ma aña takênj lôkthô iminj êwê everj Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô lôk avaka takatu lôk nôm lôkmala ayova atu. Ma thêlô êv yak halôk maleñj hêk Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô ma êv yeñ hadênj Wapômbênj.

¹² *Ba enañ, “Avanônj. Lejmavi bêj lôk deda lôkmanjiñ lôk auk bêj lôk mavi anônj lôk athênj bêj lôk lôklokwañ lôk lôkliñyak ni êndênj alalôaniñ Wapômbênj êtôm wak nômbênj intu sapêj. Avanônj.”

¹³ Ma avaka takatu te hanañ hik ya liñ nena, “ñê lôk sôp thapuk takêntêk ma ñê alêla ba êlêm anêj êsê?” ¹⁴ *Ma yahanañ hadênj yani, “Yenañ anyô bêj, oda hoyala.” Ma yani hanañ hadênj ya, “Thêlô ma ñê takatu ba bôk etak Malaiñ Bêj ba ithik iniñ kwêv halôk Boksipsip Nakaduñ anêj thalaleñ ba intu iniñ kwêv ma habitak thapuk. ¹⁵ Aênj ba thêlô iminj Anyô Bêj anêj loj hayabiñ avômalô ba idum anêj ku wak ba bôlôvônj iminj anêj unyak matheñ. Ma ôpatu ba hamô Anyô Bêj anêj loj êj tem imbi anêj unyak êyônjgêk thêlô vôn ¹⁶ *ek thêlô miñ nema kisi ami ma miñ nesakmunij ami lôk wak miñ esañ i ami ma vovañ la miñ êmbôk i ami. ¹⁷ *Boksipsip Nakaduñ atu ba hamiñ Anyô Bêj anêj loj malêvônj tem imbitak thêlônij alañ

* 7:10: ALK 5:6-7   * 7:12: ALK 5:12   * 7:14: Dan 12:1; Mat 24:21

* 7:16: Ais 49:10   * 7:17: Sng 23:2; Ais 25:8; ALK 21:4

ma tem endom thêlô ba ni r̄aŋ lôkmala anêŋ loj. Ma tem Wapômbêŋ esav thêlô maleŋiŋ thôk vê.”

8

Nôm tôktôk baheŋvi ba lahavuju

¹ Yôv ma Boksipsip Nakaduŋ hakyav nôm tôktôk baheŋvi ba lahavuju takatu te vê ma malak leŋ lêk taktiŋ hatôm wakma te vi. ² Vêm ma yahayê aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu ba imiŋ Wapômbêŋ ma. Ma êv lavuak baheŋvi ba lahavuju hadêŋ thêlô.

³* Ma aŋela yaŋ halêm hamiŋ loj êbôk da ba havalonj uŋ yaônate atu ba epesaŋ hathak gol ek nêmbôk nôm ôv mavi êndôk. Ma nôm ôv mavi bêŋ anôŋ êv hadêŋ yani ek yani etak êyômô avômalô mathen iniŋ mek takatu ba hamô loj êbôk da epesaŋ hathak gol ba hamô habobo Anyô Bêŋ anêŋ loj hayabiŋ avômalô. ⁴ Ma nôm ôv mavi takatu anêŋ yova haviŋ avômalô mathen iniŋ mek hatak aŋela êŋ baŋ ba hi daku ek Wapômbêŋ. ⁵* Ma aŋela havalonj uŋ yaô êŋ ba hawa atum êbôk da halôk kapô ma habi halôk pik. Êŋ ma kakalu lôk damak bêŋ hik mayaliv ma duviaŋ bêŋ hayôkwiŋ.

Lavuak baheŋvi ba lahavuju

⁶ Ma aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu ewa iniŋ lavuak baheŋvi ba lahavuju ba epesaŋ i ek niyuv.

⁷* Aŋela mônŋ hayuv anêŋ ba halaŋ. Êŋ ma ôthôm valokwaŋ hatôm ais lôk atum hathak dorjtom haviŋ thalaleŋ ba ibi halôk pik ma atum hathaŋ pik ôdônŋ te lô ma alokwaŋ lôk kamuŋ buêŋ lôkthô.

* 8:3: Kis 30:1-3; ALK 5:8 * 8:5: Kis 19:16-19; Wkp 16:12; ALK 11:19; 16:18

* 8:7: Kis 9:23-26; Ese 38:22; Jol 2:30

⁸ Ma aꝝela te ju hayuv anêꝝ ba halaꝝ ma nômlate hatôm atum hathaꝝ dumlolê bêꝝ te ba ibi halôk ɳgwêk. Ma ɳgwêk ôdôn te lô habitak thalaleꝝ. ⁹ Ma nômkama lôkmala takatu ba êmô ɳgwêk buêꝝ lôkthô ema, ma yeꝝ loꝝ êꝝ lôkthô kambom.

¹⁰⁻¹¹ *Ma aꝝela te lô hayuv anêꝝ ba halaꝝ ma vuliꝝ bêꝝ te hêv yak anêꝝ leꝝ ba hathaꝝ inaꝝ atum abiꝝ. Ma hêv yak halôk ɳaꝝ lôk kasukthôm ôdôn te lô. Vuliꝝ êꝝ anêꝝ athêꝝ nena ‘Maniꝝ’ ba intu ɳaꝝ sapêꝝ anêꝝ ôdôn te lô habitak maniꝝ kambom anôn. Ma avômalô bêꝝ anôn inum ɳaꝝ êꝝ ba ema ek malê nena ɳaꝝ lêk habitak maniꝝ kambom.

¹² *Ma aꝝela te ayova hayuv anêꝝ ba halaꝝ ma wak anêꝝ deda ôdôn te lô lôk ayôn anêꝝ deda ôdôn te lô lôk vuliꝝ ôdôn te lô miꝝ ibi deda ami. Wak lo bôlôvôn anêꝝ ôdôn te lô momaꝝiniꝝ bêꝝ hêk.

¹³ *Ma yahayê hamiꝝ ma yahalaꝝô menak jeꝝ hayovak haveꝝ leꝝlêvôn ma halam kaêk, “Malaiꝝ, malaiꝝ, malaiꝝ tem êpôm avômalô pik ek malê nena aꝝela lokwaꝝlô eyabiꝝ denaꝝ ba tem niyuv iniꝝ lavuak ketheꝝ.”

9

Aꝝela te baheꝝvi hayuv lavuak

¹ *Ma aꝝela te baheꝝvi hayuv anêꝝ lavuak. Ma yahayê vuliꝝ te hêv yak anêꝝ leꝝ ba habup pik. Ma êv ku neyabiꝝ Viv atu anêꝝ abôlêk anêꝝ vovaleꝝ hadêꝝ vuliꝝ êꝝ. ² *Ma hakyav Viv abôlêk vê ma atum yova bêꝝ habitak anêꝝ Viv abyãꝝ êꝝ ba hatôm atum dahaya bêꝝ te. Ma Viv anêꝝ yova hava wak lo leꝝ loꝝ siꝝ ba habitak momaꝝiniꝝ kambom. ³ Ma atum yova êꝝ habitak lôk kôm sopek ba halôk pik.

---

* 8:10-11: Jer 9:15   * 8:12: Ese 32:7; ALK 6:12-13   * 8:13: ALK 9:12;
11:14   * 9:1: ALK 20:1   * 9:2: Stt 19:28; Kis 10:12-15; Jol 2:2,10

Ba êv lôklokwaŋ hadêŋ thêlô hatôm danŋaviŋ pik anêŋ lôklokwaŋ. ^{4*}Ma enaŋ hadêŋ thêlô nena, “Miŋ numbuliŋ kamuŋ lomaloma lo alokwaŋ ami. Ma numbuliŋ nê takatu ba Wapômbêŋ anêŋ lêlêyaŋ miŋ hayôhêk thêlô luvôŋiŋ ami.” ⁵Miŋ êv thêlô ek nijik anyô vônô ami, ma nênem vovaŋ bêŋ iyom êtôm ayôŋ baheŋvi. Ba iniŋ vovaŋ êŋ hatôm danŋaviŋ layuk habi anyô ba vovaŋ kambom. ^{6*}Wak takêŋ ma avômalô idum ek nema ma doŋtom ŋama hêv i vê hêk thêlô. Ba miŋ ema ami.

^{7*}Ma kôm takêŋ êpôpêk i hatôm bokhos ba epesaŋ i ek nijik vovak. Thêlôniŋ malleŋiŋ hatôm anyô ma leŋiŋkadôk ma êkôk nômlate hatôm kuluy kiŋ ba epesaŋ hathak gol. ^{8*}Ma thêlôniŋ leŋiŋkadôk ŋauŋ hatôm avi iniŋ ma veŋiŋbôlêk yakik hatôm avuy laion abôlêk yakik. ^{9*}Ma thêlôniŋ bôbôŋiŋ hatôm moko epesaŋ hathak aeŋ. Ma thêlôniŋ banik pôk ba diŋdiŋ bêŋ hatôm yeŋ vovak takatu ba bokhos êvôv. ¹⁰Ma iniŋ leŋyuk ma hatôm danŋaviŋ ba iniŋ lôklokwaŋ hamô leŋyuk takêŋ ba ibi anyô hathak ma tem nênem vovaŋ bêŋ êndêŋ i êtôm ayôŋ baheŋvi. ¹¹Ma iniŋ kiŋ te hayabiŋ thêlô ba yani ma Viv anêŋ aŋela. Anêŋ athêŋ hathak abô Hiblu nena, “Abadon” ma hathak abô Glik nena, “Apolon”. Ma athêŋ êŋ anêŋ ôdôŋ nena “Anyô Habuliŋ Nômkaŋma Sapêŋ”.

¹²Malaiŋ môŋ hale ba hi, ma doŋtom malaiŋ ju tem emberŋ yam.

Aŋela te baheŋvi ba lahavute hayuv lavuak

¹³Ma aŋela ali baheŋvi ba lahavute hayuv anêŋ lavuak ba halaŋ ma yahalaŋô abô te halêm anêŋ loŋ êbôk da anêŋ saŋanêŋ daŋ ayova. Loŋ êbôk da êŋ epesaŋ hathak gol ba hamiŋ Wapômbêŋ ma. ¹⁴Abô êŋ hanaiŋ hadêŋ aŋela

* 9:4: ALK 7:3   * 9:6: Jop 3:21; Jer 8:3   * 9:7: Jol 2:4   * 9:8: Jol 1:6

* 9:9: Jol 2:5

ali baherꝿi ba lahavute atu ba hawa lavuak nena, “Opole aꝝela ayova takatu ba bôk ekak i loꝝ ba êmô ɳaꝝ bêꝝ Yupletis vê ek ini.” ¹⁵ Êꝝ ma epole aꝝela ayova êꝝ ek nijik avômalô pik ôdôꝝ te lô pôpônô. Wapômbêꝝ bôk hakak i loꝝ ek neyabiꝝ sondabêꝝ lôk ayôꝝ ma wakma atu ba lêk habitak ek nindum iniꝝ ku êꝝ. ¹⁶ Yahalaꝝô ɳê vovak takatu ba êyô êmô bokhos ma lubuꝝlubuꝝ hatôm 200 milion.

¹⁷ Êntêk ma nôꝝ takatu ba yahatulak ba yahayê nena bokhos lôk ɳê takatu ba êyô êmô bokhos takêꝝ. Thêlôniniꝝ moko bôbôniniꝝ anêꝝ lêlêyaꝝ hatôm atum ba bôsôk lôk mayav hatôm solpa. Ma bokhos takêꝝ iniꝝ leꝝɳkadôk hatôm avuꝝ laion iniꝝ leꝝɳkadôk. Ma atum lôk atum yova ma valu vovaꝝ solpa hale veꝝɳbôlêk kapô ba hi. ¹⁸ Nôm malaiꝝ lô êꝝ hale veꝝɳbôlêk ba hik avômalô ôdôꝝ te lô lôkthô vônô. ¹⁹ Bokhos iniꝝ lôklokwaꝝ ma hamô veꝝɳbôlêk lôk leꝝyuk. Thêlôniniꝝ leꝝyuk ma hatôm umya ma umya takêꝝ iniꝝ leꝝɳkadôk ethak êv vovaꝝ hadêꝝ avômalô.

²⁰ *Ma avômalô nôꝝmbêꝝ atu ba malaiꝝ lô êꝝ miꝝ hik i vônô ami ma evaloꝝ iniꝝ kambom lomaloma takatu loꝝ. Thêlô êv yeꝝ hadêꝝ ɳgôk takatu ba epesaꝝ hathak gol lo seleva ma aeꝝ mayav lôk valu ma alokwaꝝ. ɳgôk takêꝝ ma miꝝ hatôm nêgê tak lo nedaꝝô abô ma nembeꝝ ami. ²¹ Lôk miꝝ etak iniꝝ kobom ik anyô vônô lôk êbôk siniꝝ ma idum sek waliliꝝ lôk iniꝝ vani ami.

10

Aꝝela lôk kapyã yaônate

¹ Ma yahayê aꝝela lôklokwaꝝ yaꝝ halôk ba halêm anêꝝ leꝝ. Ba havuliv i hathak buliv lôk oktheꝝuliv hêk wakadôk. Ma thohavloma hatôm wak. Ma va luvi hatôm

* 9:20: Sng 115:4-7; 135:15-18; Dan 5:23; ALK 16:9,11

atum hatharj hamô alokwarj daim. ² Ma yani havalorj kapyra yaônate ba hakak hêk barj. Ma havakselap ba va vianônj hayô hamiñ ngwêk ma vikeñ hamiñ pik. ³ Ma yani halam kaêk hatôm laion te halañ. Yani halam, êñ ma kakalu baheñvi ba lahavuju enarj abô. ⁴ *Yahalarjô kakalu baheñvi ba lahavuju enarj abô, êñ ma yahadum ek yato. Ma doñtom yahalarjô abô halêm anêñ leñ nena, “Miñ oto kakalu iniñ abô êñ ami ma êñjêk oda anêm auk iyom.”

⁵ *Êñ ma añela atu ba hamiñ ngwêk lo pik hêv barj vianônj hathak leñ. ⁶ Ma havak balaburj hathak ôpatu ba hamô lôkmala hatôm wak nômbêñ intu sapêñ ba hapesarj pik lo leñ ma ngwêk lôk nômkama sapêñ anêñ athêñ. Ba hanarj nena, “Wakma lêk habobo anêñ darj. ⁷ *Añela te baheñvi ba lahavuju hayuv anêñ lavuak, êñ ma Warômbêñ anêñ abô lôk kup tem anêñ darj êtôm bôk ba hanarj hadêñ anêñ ñê ku plopet.”

⁸ Ma yahalarjô abô atu ba halêm anêñ leñ hathak loñbô nena, “Nu ek añela atu ba hayô hamiñ ngwêk lo pik ek onja kapyra atu ba bôk ekak hêk barj.”

⁹ *Êñ ma yaha hadêñ añela êñ ma yahanarj ek nêm kapyra yaôna êñ êlêm. Ma hanarj hadêñ ya nena, “Onja ba nonjwarj. Tem vasiñ mavi êtôm bio thôk êmô vembôlêk, ma doñtom tem eyelarj lemsoam ba maniñ kambom.”

¹⁰ Êñ ma yahawa kapyra yaôna êñ ba yahanarj ba hamô yaverjbôlêk ma vasiñ mavi hatôm bio thôk. Ma doñtom yahatôkwêñ ma yalerjsoam maniñ kambom. ¹¹ Vêm ma yani hanarj hadêñ ya, “Nu onarj abô plopet esak nômkakatu ba tem êpôm avômalô kupik lomaloma lôk pik lomaloma lôk abô lomaloma lôk iniñ kiñ sapêñ esak loñbô.”

---

* 10:4: Dan 12:4,9   * 10:5: Lo 32:40; Dan 12:7   * 10:7: Amo 3:7   * 10:9: Ese 2:8–3:3

11

Wapômbêṅ anêṅ anyô ju atu ba enaṅ anêṅ abô

¹*Ma anjela te hêv kôm êv dôn nômkama hathak hadêṅ ya. Ma hanaṅ, “Nu otak ênjêk Wapômbêṅ anêṅ unyak mathenṅ lôk loṅ êbôk da lôk avômalô takatu ba êmô kapô ek nôṅgô nena anêṅ daim vithê. ²*Ma donṭom miṅ otak ênjêk unyak mathenṅ anêṅ piklêvônṅ ami ek malê nena loṅ êṅ ma Wapômbêṅ hêv hadêṅ ṅê loṅ buyaṅ. Thêlô tem nembak unyak mathenṅ Jelusalem pesa êtôm ayônṅ 42. ³Ma tem yanêm yenaṅ anyô ju ba thai neba kwêv kapôlônṅiṅ malaiṅ ma neja yenaṅ abô ba ini nenaṅ bêṅ êtôm wak 1,260.”

⁴*Anyô ju êṅ êtôm alokwaṅ oliv ju atu lôk atum lam ju atu ba imiṅ pik anêṅ alaṅ thohavloma. ⁵*Ma anyôla hadum ek injik thai, êṅ ma tem atum ende thaivenṅiṅbôlêk ba esaṅ ôpêṅ vônô. Avanônṅ biṅ, avômalô takatu ba idum ek nimbuliṅ thai tem nema aêṅ iyom. ⁶*Anyô ju êṅ enaṅ Wapômbêṅ anêṅ abô, êṅ ma thai iniṅ lôklokwaṅ hêk ek nenaṅ ba ôthôm mi lôk ṅaṅ imbitak thalaleṅ ma malaiṅ lomalama imbitak pik êtôm thai iniṅ leṅiṅhaviṅ.

⁷*Thai idum ku enaṅ Wapômbêṅ anêṅ abô yôv ma alim bomaṅ atu ba hathak halêm anêṅ Viv atu kapô tem êyô ba injik vovak êndêṅ thai ba embak thai pesa ba nema. ⁸*Ma thai iniṅ kupik tem ênjêk malak bêṅ anêṅ loṅôndê bêṅ. Malak lôṅ êṅ anêṅ athêṅ kapô ma Sodom lo Ijip, loṅ êṅ bôk ik iniṅ Anyô Bêṅ vônô hathak alovalaṅaṅsiṅ. ⁹Ma avômalô leṅviṅkupik lomalama lôk ôdônṅ lomalama lôk abô lomalama lôk pik lomalama sapêṅ tem nêlêm nêgê

* 11:1: Ese 40:3; Sek 2:1-2 * 11:2: Luk 21:24; ALK 13:5 * 11:4: Sek 4:3,11-14 * 11:5: 2Sml 22:9; Sng 97:3 * 11:6: Kis 7:17-20; 1Sml 4:8; 1Kij 17:1 * 11:7: Dan 7:21; ALK 12:17; 13:7; 17:8 * 11:8: Luk 13:34

anyô ju ênj iniņ kupik hêk lorjôndê êtôm wak daluk lô ma wata te imbiņ. Êtôm bôk enaņ nena miņ hatôm nedav i ami. ¹⁰ Ma avômalô pik tem leņiņmavi lôk lêlô ma nênem nômkama êndêņ i ek malê nena plopet ju atu ba êv malaiņ hadêņ thêlô lêk ema.

¹¹ *Ma doņtom wak lô lôk wak te viyaņ haviņ hale ba hi, ma Wapômbêņ hayuv auk lôkmala halôk thai ba thai iviyô imiņ. Ma avômalô êyê thai ba êkô kambom. ¹² *Ma kaêk lôklokwaņ anêņ leņ hanaņ hadêņ thai, “Nosak ba nôlêm.” Êņ ma thai ethak ba i leņ ma buliv hava thai siņ ba ñê takatu ba bôk ik vovak hadêņ thai imiņ ba êyê. ¹³ *Ketheņ oyaņ ma duviaņ bêņ te hayô ba habuliņ malak lôņ ôdôņ te laumiņ ba hik avômalô hatôm 7,000 vônô. Ma avômalô vi atu ba êmô lôkmala êkô kambom ba êv athêņ lôkmaņgiņ hadêņ Wapômbêņ anêņ leņ.

¹⁴ *Malaiņ te ju hale ba hi yôv. Ma malaiņ te lô tem êyô ketheņ.

Anjela te baheņvi ba lahavuju hayuv lavuak

¹⁵ *Ma anjela te baheņvi ba lahavuju hayuv anêņ lavuak ba halaņ ma kaêk bêņ anôņ halêm anêņ leņ ba elam aêntêk, “Pik lêk hamô Anyô Bêņ lôk anêņ Kilisi baheņiņ ma Anyô Bêņ tem eyabiņ wak nômbêņ intu sapêņ.”

¹⁶ Ma avaka 24 takatu ba êmô iniņ lorj eyabiņ avômalô hamô Wapômbêņ thohavloma êkôm ba maleņ halôk ma êv yeņ hadêņ Wapômbêņ. ¹⁷ Ma enaņ, “Anyô Bêņ Wapômbêņ Lôklokwaņ Anôņ, lêk hômô ma sêbôk oda hômô aêņ. Mavi anôņ ek lêk hoyabiņ nômkama sapêņ hathak anêm lôklokwaņ.

* 11:11: Ese 37:5,10   * 11:12: 2Kiņ 2:11   * 11:13: ALK 6:12; 16:18

* 11:14: ALK 9:12   * 11:15: Kis 15:18; Sņg 10:16; Dan 2:44; 7:14

¹⁸* Avômalô daluk leŋiŋmaniŋ ek o,
 ma doŋtom anêm lemmaniŋ lêk hayô.
 Anêm waklavôŋ hayô ek undum abô ek avômalô ŋama.
 Êŋ ma tem nêm iniŋ vuli mavi êndêŋ anêm ŋê ku
 plopet lôk anêm avômalô mathêŋ takatu ba elanô
 anêm abô, avômalô bêŋ lôk avômalô yaô.
 Wakma hayô ek nimbuliŋ avômalô takatu ba ibuliŋ
 pik.”

¹⁹*Ma Wapômbêŋ anêŋ unyak mathêŋ atu ba hamô leŋ
 anêŋ abôlêk hakyav ba yahayê alapa tabô hamô unyak
 mathêŋ êŋ kapô. Ma damak hêv lôk pôk lôk kakalu bêŋ
 lôk duviaŋ lôk ôthôm valokwaŋ hatôm ais hêv yak halôk.

12

Avi lo Wa bomaŋ

¹Ma lavôŋiŋ bêŋ te havova hêk leŋ: avi te hamô ma
 wak hawê haveŋ yani hatôm sôp ma hatak vakapô luvi
 hayô hamiŋ ayôŋ. Ma vuliŋ laumiŋ ba lahavuju hamiŋ
 wakadôk hatôm kiŋ iniŋ kuluŋ. ²*Yani hasabeŋ ba halaŋ
 ek embathu.

³*Ma lavôŋiŋ yaŋ habitak leŋ: Wa thalaleŋ bomaŋ bêŋ
 te ba anêŋ wakadôk baheŋvi ba lahavuju ma wakadôk
 lôkthô ma kiŋ iniŋ kuluŋ hamô. Ma wakadôk yakik hatôm
 laumiŋ hamô. ⁴*Ma layuk havalu vuliŋ ôdôŋ te lô ba
 havalonŋ ba habi halêm pik. Ma Wa bomaŋ bêŋ atu hamiŋ
 avi atu ba hapesaŋ i ek embathu anêŋ thoŋavloma ek
 havathu ma enjaŋ amena êŋ ketheŋ oyaŋ. ⁵*Êŋ ma avi
 êŋ havathu namalô atu ba tem eyabiŋ avômalô pik sapêŋ
 lôklokwaŋ esak yani baŋ malaiŋ. Aêŋ ba ketheŋ oyaŋ

* 11:18: Sng 110:5; 115:13; Lom 2:5; ALK 20:11-13 * 11:19: Hib 9:4; ALK
 8:5; 15:5; 16:21 * 12:2: Mai 4:10 * 12:3: Dan 7:7 * 12:4: Dan 8:10
 * 12:5: Sng 2:9; Ais 7:14; 66:7; ALK 19:15

ma ewa yani ba i daku Wapômbêŋ atu ba hamô anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô. ⁶ Ma avi êŋ hasôv ba hi loŋ thiliv atu ba Wapômbêŋ bôk hapesaŋ yôv ek eyabiŋ yani êtôm wak 1,260.

⁷*Ma vovak bêŋ hêk malak leŋ ba Maikel lôk anêŋ aŋela ik vovak hadêŋ Wa bomaŋ bêŋ atu. Ma Wa atu lôk anêŋ aŋela imiŋ viyaŋ ba ik vovak êŋ. ⁸ Ma Wa anêŋ lôklokwaŋ miŋ hatôm ami. Ba intu miŋ hatôm êmô malak leŋ esak loŋbô ami. ⁹*Aêŋ ba êv Wa bomaŋ bêŋ êŋ lôk anêŋ aŋela vê hêk malak leŋ ba ekaliv i êlêm pik. Yani ma umya bôsêbôk ba elam nena Ŋgôk Bêŋ ma Sadaŋ. Yani hathak hasau avômalô pik sapêŋ. ¹⁰*Ma yahalaŋô kaêk te anêŋ leŋ ba hanaŋ, “Lêk ma alalôaniŋ Wapômbêŋ hêv alalô bulubiŋ ma anêŋ lôklokwaŋ habitak yaŋ ba yani hamô hatôm kiŋ. Ma anêŋ Kilisi hadum ku athêŋ bêŋ ek malê nena aŋela lêk ibi ôpatu ba hanaŋ aiyaŋ thêlô bêŋ hamô Wapômbêŋ thohavloma bôlôvônŋ lo wak halôk pik. ¹¹ Thêlô êmô yani lu hathak Boksipsip Nakaduŋ anêŋ thalaleŋ lôk Wapômbêŋ anêŋ abô takatu ba thêlô enaŋ. Thêlô imiŋ lôklokwaŋ ba miŋ êkô ek avômalô nijik thêlô vônô ami. ¹²*Aêŋ ba môlô avômalô leŋ lemimmavi. Ma doŋtom malaiŋ ek pik lo ŋgwêk ek malê nena Sadaŋ lêk halôk ba hathôk ek môlô. Yani lamaniŋ kambom ek malê nena yani hayala nena anêŋ waklavônŋ lêk bidonŋ.”

¹³ Wa bomaŋ bêŋ atu hayala nena lêk ibi yani halêm pik ba halupuniŋ avi atu ba havathu okna atu. ¹⁴*Ma doŋtom Wapômbêŋ hêv menak jeŋ bok anêŋ banik luvi hadêŋ avi êŋ ek yani eyovak ba ni loŋ atu ba bôk epesaŋ yôv ek neyabiŋ yani êtôm sondabêŋ lô ma wata te imbiŋ ek miŋ Wa imbuliŋ yani ami. ¹⁵ Ma Wa havululup ŋaŋ ba

* 12:7: Jut 9   * 12:9: Stt 3:1,14; Luk 10:18; 22:31; ALK 20:2   * 12:10: Jop 1:9-11; Sek 3:1   * 12:12: Ais 44:23; 49:13   * 12:14: Dan 7:25; 12:7

hatôm njan bêtj te habitak yani abôlêk ba haverj avi ênj yam ek enja yani ba ni. ¹⁶ Ma doŋtom pik hêv avi ênj sa ba hakyav abôlêk ba hanum njan ênj sapênj. ¹⁷ *Ênj ma Wa lamanij kambom hathak avi ênj ba hi ek injik vovak êndênj avi ênj anênj avômena vi. Thêlô ma nê takatu ba esopa Wapômbênj anênj abô balabuŋ lôk enanj iniŋ êvhaviŋ atu hathak Yisu bêtj. ¹⁸ Ma Wa hamiŋ njgwêk anênj thathe danj.

13

Alim bomaŋ anênj njgwêk

¹ *Ma yahayê alim bomaŋ te habitak njgwêk. Yani wakadôk baheŋvi ba lahavuju ba anênj yakik laumiŋ hamiŋ wakadôk. Ma kiŋ iniŋ kuluŋ laumiŋ hamô anênj yakik. Ma wakadôk takatu ma eto abôma hathak Wapômbênj nena, “Yada ma Wapômbênj”. ² *Ma alim bomaŋ atu ba yahayê hatôm avuŋ nyau bomaŋ bêtj te ma va hatôm avuŋ bea va ma abôlêk ma hatôm avuŋ laion te abôlêk. Ma Wa bomaŋ bêtj atu hêv anênj lôklokwanj lôk anênj loj hayabiŋ avômalô lôk athênj bêtj hadênj alim bomaŋ ênj. ³ *Ma yahayê wakadôk te inaŋ bôk ik vônô ba pôpô bêtj te hêk ma doŋtom bôk hayôv. Ba intu avômalô pik sapênj esoŋ kambom ba esopa yani. ⁴ Ma thêlô êv yej hadênj Wa bomaŋ bêtj atu ek malê nena yani hêv anênj athênj bêtj hadênj alim bomaŋ ênj. Ma thêlô êv yej hadênj alim bomaŋ ênj ba enanj, “Opalê hatôm alim bomaŋ êntêk ma hatôm injik vovak êndênj yani? Mi anônj.” ⁵ *Wapômbênj hatak alim bomaŋ ênj ek êmbôi ba enanj abômapopak esak yani lôk eyabiŋ avômalô êtôm ayônj 42.*

---

* 12:17: ALK 11:7   * 13:1: ALK 12:3; 17:3,7-12   * 13:2: Dan 7:4-6
 * 13:3: ALK 17:8   * 13:5: Dan 7:8,25; 11:36; ALK 11:2   * 13:5: Ayônj 42
 ma hatôm wak 1,260 (12:6) ma hatôm sondabênj lô ma wata te (12:14).

⁶ Ma alim bomaŋ êŋ hanaŋ abô kambom hathak Wapômbêŋ da lôk anêŋ athêŋ lôk anêŋ unyak matheŋ lôk ñê takatu ba êmô malak leŋ. ⁷ *Ma Wapômbêŋ hatak yani ek injik vovak êndêŋ anêŋ avômalô matheŋ ba nênmêm yak. Ma enja athêŋ ek eyabiŋ avômalô ôdôn lomaloma lôk leŋviŋkupik lomaloma lôk abô lomaloma ma pik lomaloma sapêŋ. ⁸ *Ma avômalô pik lôkthô atu ba iniŋ athêŋ miŋ hêk kapya lôkmala ami hadêŋ sêbôk ba miŋ Wapômbêŋ hapesaŋ pik lo leŋ ami denaŋ ma tem nênmêm yeŋ êndêŋ alim bomaŋ êŋ. Kapya lôkmala êŋ ma Boksipsip Nakaduŋ atu ba bôk ik vônô anêŋ kapya.

⁹ Opalê atu ba lôk lëndôn ma endanô abô êntêk. ¹⁰ *Wapômbêŋ hatak anyô te ek ni koladôn ma tem yani ni koladôn. Wapômbêŋ hatak anyô te ek nijik yani vônô esak biŋ vovak ma tem nijik yani vônô esak biŋ vovak. Ba nôm êŋ habitak ma avômalô matheŋ lôkthô nimiŋ lôklokwaŋ ma nebalon inin êvhaviŋ loŋ majaŋ.

Alim bomaŋ anêŋ pik

¹¹ Ma yahayê alim bomaŋ yaŋ habitak anêŋ pik kapô ba halêm yaŋ. Ma anêŋ yakik lokwaŋju hatôm boksipsip nakaduŋ. Ma doŋtom hanaŋ abô hatôm Wa bomaŋ bêŋ atu. ¹² Yani hawa alim bomaŋ môŋ anêŋ lôklokwaŋ ek indum anêŋ ku. Yani hadum ba avômalô pik sapêŋ êv yeŋ hadêŋ alim bomaŋ môŋ atu ba bôk ik vônô ma doŋtom anêŋ palê bôk hayôv. ¹³ *Ma yani hadum lavônŋiŋ lôkmaŋgiŋ lomaloma ba bêŋ te ma atum hathaŋ ba hêv yak anêŋ leŋ ba halêm pik ba avômalô sapêŋ êyê. ¹⁴ Ma etak yani ek indum lavônŋiŋ takêŋ esak alim bomaŋ yaŋ môŋ anêŋ athêŋ ba esau avômalô pik. Yani hanaŋ ek avômalô

---

* 13:7: ALK 11:7   * 13:8: Sng 69:28; ALK 17:8; 20:12,15; 21:27   * 13:10: Jer 15:2; 43:11; ALK 14:12   * 13:13: 1Kij 18:24-39; Mat 24:24; ALK 19:20

nepesaj alim bomaṛj mōṇ anêṇ dahô te ek nêṇêm athêṇ bêṇ êṇdêṇ ôpatu ba bôk ik vônô hathak biṇ vovak ma doṇtom hamô lôkmala denaj. ¹⁵ Ma etak yani ek iyuv auk êṇdôk alim bomaṛj mōṇ anêṇ dahô ek dahô êṇ enaj abô. Ma avômalô takatu ba miṇ êv yeṇ hadêṇ dahô êṇ ami, ma tem nijik thêlô vônô. ¹⁶* Ma yani hapôviṇ avômalô lôkthô ek neja lêlêyaṇ êṇjêk bahêṇiṇ vianôṇ mena êṇjêk luvôṇiṇ. Avômalô athêṇ bêṇ lôk athêṇ mi ma ṇê valu bêṇ lôk ṇê valu mi ma ṇê takatu ba êṇmô alaṇsi vibij lôk ṇê takatu ba alaṇsi mi lôkthô neja lêlêyaṇ êṇ. ¹⁷ Avômalô takatu ba lêlêyaṇ mi miṇ hatôm nêṇêm vuli nômkama lôk nêṇêm iniṇ nômkama ek anyô vi nêṇêm vuli ami. Lêlêyaṇ êṇ ma alim bomaṛj anêṇ athêṇ ma anêṇ athêṇ anêṇ lavôṇ. ¹⁸ Lêlêyaṇ êṇ anêṇ ôdôṇ ma hamô kapô anôṇ. O anyô lôkauk bêṇ, êṇ ma undum ku ek oyala alim bomaṛj atu anêṇ lêlêyaṇ êṇ anêṇ ôdôṇ. Lêlêyaṇ êṇ ma anyô te anêṇ lêlêyaṇ. Ma ôpêṇ anêṇ lêlêyaṇ êṇ ma hatôm 666.

14

Boksipsip Nakaduṇ lôk anêṇ avômalô

¹ Ma yahayê hathak loṛbô ma Boksipsip Nakaduṇ atu hamiṇ dum Saion ma avômalô hatôm 144,000 imiṇ haviṇ yani. Ma anêṇ athêṇ lôk Lambô anêṇ athêṇ bôk eto yôv hêk thêlôniṇ luvôṇiṇ. ²* Ma yahalaṇô thêlôniṇ kaêk halêm anêṇ lej hatôm ṇambô diṇdiṇ ma hatôm kakalu bêṇ hêv yak. Kaêk êṇ ma hatôm avômalô êv yeṇ gita. ³* Thêlô êv yeṇ lukmuk te hêk Anyô Bêṇ anêṇ loṇ hayabiṇ avômalô lôk hêk nôṇm lôkmala ayova lôk avaka takatu maleṇiṇ. Anyôla miṇ hatôm eyala yeṇ êṇ ami, ma avômalô 144,000 takatu ba bôk Anyô Bêṇ hêv vuli i yôv

* 13:16: ALK 14:9-11; 16:2; 20:4   * 14:2: ALK 1:15; 19:6   * 14:3: Ais 42:10; ALK 5:9; 7:4

hêk pik iyom intu eyala. ⁴ Thêlô ma nê takatu ba miñ bôk eyov avi ami ek malê nena thêlô itip majañ. Thêlô esopa Boksipsip Nakaduñ haveñ loj nômbênj atu ba yani hi. Wapômbênj hêv thêlô vuli hêk avômalô pik malêvônj ma thêlô ibitak hatôm da môñ ek Wapômbênj lôk Boksipsip Nakaduñ. ⁵ Abôyañ te miñ hale thêlô verjñbôlêk ami lôk kambom mi hêk Wapômbênj ma.

Ajela lokwaylô iniñ abô

⁶ Ma yahayê ajela yañ hayovak haveñ leñlêvônj. Yani havalonj Abô Mavi atu ba hamô hatôm wak nômbênj intu sapêñ ek enañ êndênj avômalô anênj pik lomalomama lôk ôdônj lomalomama ma abô lomalomama lôk leñvinjkipik lomalomama sapêñ. ⁷ Ma yani halam kaêk nena, “Nôkô Wapômbênj ma nônem athênj lôkmanjginj êndênj yani ek malê nena waklavônj nindum abô lêk hayô. Nônem yeñ êndênj yani atu ba hapesañ pik lo leñ ma ñgwêk lo ñañ sapêñ.”

⁸*Yôv ma ajela te ju hayô ma hanañ, “Hêv yak, hêv yak. Malak lôk athênj bêñ Babilon hêv yak. Yani bôk hadum ba avômalô pik lôkthô inum anênj waiñ lôklokwayñ ba elo molo ba idum sek lomalomama.”

⁹*Ma ajela te lô haveñ thai yam hayô ma halam lôklala aêntêk, “Anyô late hêv yeñ hathak alim bomañ atu lôk anênj dahô atu ba epesañ ma hawa anênj lêlêyañ hêk uvôn mena bañ, ¹⁰*êñ ma tem yani inum Wapômbênj anênj lamanij êtôm waiñ. Waiñ êñ ma daluk ba manij bomañ. Ôpatu ba hanum ma tem enja vovañ bêñ ênjêk ajela lôk Boksipsip Nakaduñ maleñij ba atum valu solpa tem esañ yani. ¹¹*Ma atum atu ba hêv vovañ hadênj thêlô

* 14:8: Ais 21:9; Jer 51:7-8; ALK 17:2; 18:2,3 * 14:9: ALK 13:12-17

* 14:10: Stt 19:24; Sng 75:8; Ais 51:17,22; Jer 25:15-16; Ese 38:22; ALK 16:19;

20:10 * 14:11: Ais 34:10

anêj yova tem esak ba ni wak nômbênj intu sapênj. Thêlô takatu ba êv yej hadênj alim bomañ lôk anêj dahô atu ba epesañ ba ewa anêj athênj anêj lêlêyañ tem miñ neja lovak dokte ami.” ¹²*Aênj ba avômalô matherj takatu ba esopa Wapômbênj anêj abô balabuñ lôk êvhaviñ Yisu ma nebalonj iniñ êvhaviñ loj ba nimiñ lôklokwañ.

¹³ Ma yahalañô abô te anêj lej hanañ, “Oto aêntêk, ‘Lêk ba hi ma ñê takatu ba esopa Yisu ba ema tem nêômô mavi.’” Ma Lovak Matherj hik abô êj loj haviñ nena, “Avanônj, thêlônij kobom mavi tem ni imbiñ thêlô ba intu tem neja lovak esak iniñ ku malaiñ.”

Ewa pik anêj nôm anônj

¹⁴*Yahamô ma yahayê anyô te hayô hamô buliv tha-puk. Yani hatôm anyô te nakaduñ. Yani hakôk kuluñ gol ma havalonj biñ kamuñ te ba ma kambom. ¹⁵ Ma añela yañ hale yaiñ anêj unyak matherj atu ma halam kaêk hadênj ôpatu ba hamô buliv ba hanañ, “Onja anêm biñ kamuñ ba onde nôm esak ek malê nena waklavônj neja nôm anêj anônj lêk hayô.” ¹⁶ Êj ma ôpatu ba hamô buliv havalu anêj biñ halôk pik ba hadabênj pik anêj nôm anônj lôkthô ba hasup hathak doñtom ba hawa.

¹⁷ Ma añela yañ hale unyak matherj atu ba hamô malak lej ba hawa biñ kamuñ ba ma kambom hatôm anyô hamônj hawa. ¹⁸*Ma añela yañ atu ba hayabiñ atum êbôk da hale yaiñ ba halam kaêk bênj hadênj añela havalonj biñ lôk ma atu nena, “Onja anêm biñ ba odabênj yak waiñ anêj mañgayak takatu ba hamô pik ek malê nena anêj anônj bôk hayôk yôv ba usup esak doñtom.” ¹⁹ Êj ma yani havalu anêj biñ hayô pik ma hasup yak waiñ anônj hathak doñtom ba hatak halôk loj evak waiñ anônj pesa

---

* 14:12: ALK 13:10   * 14:14: Dan 7:13   * 14:18: Jol 3:13

ek neja anêj thôk. Loj êj ma Wapômbênj anêj loj lamanij. ²⁰* Hamô malak bênj viyaij ma evak yak waij anôj pesa hamô loj evak pesa ba halom ba hale abyarj. Ma avômalô iniñ thalalej hañgasô halôk pik ba hasuj aleba hayô bokhos abôlêk ma anêj bênj ma hatôm 300 kilomita.

15

Malaij anêj dañ

¹ Ma yahayê nômbithi bênj yañ hêk lej ba yahasonj kambom. Nôm êj ma aêntêk: añela baherji ba lahavuju evaloj nômbithi malaij anêj dañ baherji ba lahavuju ek malê nena Wapômbênj anêj lamanij lêk anêj dañ. ² Ma yahayê nômlate hatôm ñgwêk ba thêthê mavi hatôm liyali ba eyelaj haviñ atum. Ma ñê takatu ba leñijvidoj ba miñ etak iniñ êvhaviñ ami ba intu êmô alim bomañ lôk anêj dahô atu ba epesaj lôk anêj athên anêj lêlêyarj lu, thêlô imiñ ñgwêk dañ ba ewa yeñ gita atu ba Wapômbênj hêv hadênj thêlô. ³* Ma êv Wapômbênj anêj anyô ku Mose lôk Boksipsip Nakaduñ iniñ yeñ ba êv nena,
“Anyô Bênj Wapômbênj Lôklokwañ Lôkthô anêj Ôdôj,
hudum ku bênj ba intu yêlô asoj kambom.

Anêm kobom ma thêthônj ma avanôj.

O ma kiñ atu ba hoyabiñ nômkama sapênj hadênj môj anôj ba hi hayô wak nômbênj intu sapênj.

⁴* O iyom ma mathenj, aênj ba avômalô lôkthô nêmbô anêm athênj ba nêkô ek o.

Avômalô sapênj êyê anêm ku ma thêthônj ba intu thêlô tem nêlêm ek nêlêm yeñ êndênj o.”

⁵* Vêm ma yahayê hathak loj bô ma malak yeñ anêj loj mathenj anôj anêj lej hakyav. Wapômbênj anêj abô

* 14:20: Ais 63:3; ALK 19:15

* 15:3: Kis 15:1; Sng 111:2; 139:14; 145:17

* 15:4: Sng 86:9; Jer 10:6-7

* 15:5: Kis 38:21

balabuŋ atu ba hêv hadêŋ Mose hêk loŋ êŋ. ⁶ Ma aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu ba ewa malaiŋ baheŋvi ba lahavuju takatu êlêm anêŋ unyak mathêŋ kapô ba ele yaiŋ. Thêlô iniŋ sôp ma thapuk ba mabuŋ mavi ba habi kêdêkêdê ma evaŋgiŋ bokŋgôp gol hawê lawê iniŋ bôm kabum. ⁷ Ma nôm lôkmala ayova takatu te hêv kabum gol baheŋvi ba lahavuju hadêŋ aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu. Kabum takêŋ ma Wapômbêŋ atu ba hamô lôkmala hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ anêŋ lamaniŋ halôk ba hayô abôlêk siŋ. ⁸ *Ma Wapômbêŋ anêŋ lôkmaŋgiŋ lôk anêŋ lôklokaŋ anêŋ yova hava unyak mathêŋ kapô siŋ ba anyô late miŋ hatôm imbitak êyô unyak mathêŋ êŋ kapô ami endeba aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu iniŋ malaiŋ baheŋvi ba lahavuju takatu ende êndôk am.

16

Aŋela engasô malaiŋ hatôm baheŋvi ba lahavuju halôk pik

¹ Ma yahalaŋô kaêk halêm anêŋ unyak mathêŋ ba hanaŋ hadêŋ aŋela baheŋvi ba lahavuju takatu aêntêk, “Unu noŋgasô Wapômbêŋ anêŋ lamaniŋ atu ba hamô kabum baheŋvi ba lahavuju êndôk pik.”

² *Aŋela môŋ hi ma haŋgasô anêŋ kabum halôk pik ba habitak palê bêŋ ba vovaŋ kambom ba hatêtô avômâlô takatu ba ewa alim bomaŋ anêŋ lêlêyaŋ lôk êv yeŋ hadêŋ anêŋ dahô atu ba epesaŋ.

³ *Ma aŋela te ju hi haŋgasô anêŋ kabum halôk ŋgwêk ba habitak hatôm anyô ŋama iniŋ thôk mandaliŋ. Ma nômkama takatu ba êmô ŋgwêk lôkthô ema.

---

* 15:8: 1Kiŋ 8:10-11; 2Sto 5:13-14; Ais 6:4

* 16:2: Kis 9:10; ALK 13:12-17

* 16:3: Kis 7:17-21

⁴ Ma aŋela te lô hangasô anêj kabum halôk ɲaj bêj bêtj lôk ɲaj yaônena sapêj ba lôkthô ibitak thalalej. ⁵ Ma yahalaŋô aŋela atu ba hayabiŋ ɲaj sapêj hanaŋ,
 “O Anyô Mathej, lêk hômô ba bôk hômô. O ma anyô thêthônj ba intu anêm hudum abô ma thêthônj.

⁶ Thêlô bôk engasô avômalô mathej lôk plopet iniŋ thalalej,
 ba intu hôêv thalalej ek thêlô ninum êtôm iniŋ kambom anêj viyaŋ.”

⁷ *Ma yahalaŋô abô te halêm anêj loj êbôk da ba hanaŋ nena,
 “Intu êj, O Anyô Bêj Wapômbêj Lôklokwaŋ Lôkthô anêj Ôdônj,
 ba holaŋô abô ba hôêv vovaŋ viyaŋ, êj ma thêthônj anônj.”

⁸ Ma aŋela te ayova hangasô anêj kabum halôk wak ma Wapômbêj hatak wak ek imbi lôklokwaŋ ba êmbôk avômalô êtôm atum hathaŋ i. ⁹ *Êj ma wak hathaŋ avômalô ba êyôk bubulik ba esokwaŋ Wapômbêj ek malê nena yani ma malaiŋ nômbêj êj anêj ôdônj. Ma doŋtom thêlô miŋ ele kapôlônj liŋ ba êv athêj lôkmaŋgiŋ hadêj yani ami.

¹⁰ *Ma aŋela te baheŋvi hangasô anêj kabum halôk alim bomaŋ anêj loj hayabiŋ avômalô ba momaŋiniŋ bêj hayô anêj loj lôkliŋyak. Êj ma avômalô ethaŋ dahalaŋiŋ ek malê nena vovaŋ kambom. ¹¹ Ma thêlô esokwaŋ Wapômbêj leŋ hathak vovaŋ lo palê, ma doŋtom miŋ ele kapôlônj liŋ ba esopa Wapômbêj ami.

¹² *Ma aŋela te baheŋvi ba lahavute hangasô anêj kabum halôk ɲaj bêj Yupletis ba ɲaj êj hamoma ek

---

* 16:7: Sng 19:9; ALK 15:3   * 16:9: ALK 9:20-21   * 16:10: Kis 10:22; Ais 8:21-22   * 16:12: Ais 11:15

epesaj lojôndê ek kiñ takatu ba tem nêlêm anêj loj wak hathak. ¹³ Êj ma yahayê ngôk lelaik lokwanjlo hatôm kôkwék êlêm ele Wa bomañ bêtj atu abôlêk lôk alim bomañ atu abôlêk ma plopet abôyañ atu abôlêk. ¹⁴*Thêlô ma ngôk ba idum lavôñij lomaloma. Thêlô i ek nisup kiñ sapêj esak doñtom ek nijik vovak. Vovak êj tem imbitak êndêj Wapômbêtj Lôklokwanj Anôj anêj waklavôj bêtj.

¹⁵*“Odañ! Tem yasôk kethej êtôm anyô vani. Ôpatu ba hêv lêlê ba anêj sôp hamô haviñ yani ma tem êmô mavi ek malê nena tem yani miñ embej kôlôlôj ba mama ami.”

¹⁶*Êj ma ngôk lô atu isup kiñ sapêj ethak doñtom halôk loj te atu ba elam hathak abô Hiblu nena Amagedoñ.

¹⁷ Ma anjela te baherji ba lahavuju hanjasô anêj kabum halôk lejlvôj ba kaêk bêtj te halêm hale unyak mathêj anêj loj hayabiñ avômalô nena, “Lêk yôv!” ¹⁸*Êj ma damak hêv ma kakalu hik ba pôk lôklala hayô hamô ba hayô hamô. Ma duviañ bêtj te hayô ba miñ bôk aêj habitak pik ami ek malê nena duviañ êj ma hayôkwiñ lôklokwanj kambom anôj. ¹⁹*Ma malak bêtj Babilon hapup hi ôdôj lô ma avômalô lodôjlodôj iniñ malak bêtjbêtj êv yak. Wapômbêtj lahabi malak bêtj Babilon anêj sek ba intu hêv waiñ lanjaña kambom hadêj yani. ²⁰*Ma ngavithôm lôk dumlolê sapêj i ba mi. ²¹*Ma ôthôm valokwanj hatôm ais halôk anêj lej ba hik avômalô. Ôthôm ais êj anêj malaiñ ma hatôm 50 kilo. Ba intu avômalô esokwanj Wapômbêtj hathak nôm malaiñ êj ek malê nena nôm êj ma malaiñ bomañ.

---

* 16:14: ALK 19:19   * 16:15: Mat 24:43-44; ALK 3:3   * 16:16: Sek 12:11
 * 16:18: ALK 4:5; 8:5   * 16:19: ALK 14:10   * 16:20: ALK 6:14   * 16:21:
 Kis 9:23-24; ALK 11:19

17

Avi lôk athêṅ hathak sek waliliṅ hawa vuli kambom

¹*Ma aṅela baheṅvi ba lahavuju takatu ba ewa kabum malaiṅ baheṅvi ba lahavuju te halêm hadêṅ ya ma hanaṅ, “Ôlêm, tem yangik avi lôk athêṅ hathak sek waliliṅ anêṅ vovaṅ atu ba tem enja anêṅ vuli thô êndêṅ o. Yani hayô hamô ṅaṅ bêṅ anôṅ vôv. ²*Kiṅ pik ethak idum sek haviṅ yani ma avômalô pik inum anêṅ yak waiṅ sek haviṅ ba ibitak molo.”

³*Vêm ma Lovak Matherṅ hakôk ya liṅ ba aṅela êṅ hawa ya ba hi loṅ thiliv. Ma yahayê avi te hayô hamô alim bomaṅ thalaleṅ te. Abôma lomalama hathak Wapômbêṅ hatêtô alim êṅ liṅkupik sapêṅ ma anêṅ wakadôk ma baheṅvi ba lahavuju ma yakik laumiṅ. ⁴*Ma avi êṅ hapuk sôp bôsôk lôk thalaleṅ hatôm ṅê valu bêṅ ma evaṅgiṅ nôm kêdêkêdê epesaṅ hathak gol lôk valu kêkêlô lôk kômkom. Yani havalonṅ tase gol ma nôm ôvathek lomalama lôk anêṅ sek waliliṅ anêṅ lônṅolônṅ halôk ba hayô siṅ. ⁵Athêṅ loṅ kapô te ma eto hêk uvôv nena, “Malak lôk athêṅ bêṅ Babilon, avi sek waliliṅ iniṅ talêbô, ma kobom ôvathek pik sapêṅ iniṅ talêbô.”

⁶*Ma yahayê avi êṅ hanum ṅê matherṅ lôk ṅê takatu ba enaṅ abô avanônṅ hathak Yisu iniṅ thalaleṅ ba intu halo molo hatôm hanum waiṅ bêṅ anôṅ.

Yahayê yani ba yahasonṅ kambom. ⁷*Êṅ ma aṅela hanaṅ hadêṅ ya aêntêk, “Aisê ka hosonṅ kambom? Tem yanaṅ avi êṅ lôk alim bomaṅ lôk wakadôk baheṅvi ba lahavuju lôk yakik laumiṅ takatu ba hawa yani anêṅ ôdônṅ bêṅ êndêṅ o.

* 17:1: Jer 51:12-13   * 17:2: Ais 23:17; Jer 51:7; ALK 14:8   * 17:3: ALK 13:1
 * 17:4: Jer 51:7; ALK 18:16   * 17:6: ALK 18:24; 19:2   * 17:7: ALK 13:1

⁸* Alim bomaŋ atu ba hôyê ma bôk hamô ma lêk miŋ hamô ami ma tem etak Viv atu ba ni ek nimbuliŋ yani. Avômalô pik takatu ba iniŋ athêŋ miŋ hamô kapya lôkmala hadêŋ sêbôk atu ba Wapômbêŋ miŋ hapesaŋ pik ami denaŋ, thêlô tem nêgê alim bomaŋ êŋ ba nesoaŋ kambom ek malê nena yani bôk hama yôv.

⁹ “Ŋê lôkauk ma tem neyala nôm êŋ anêŋ ôdôŋ ma aêntêk: Wakadôk baheŋvi ba lahavuju êŋ ma hatôm dum baheŋvi ba lahavuju atu ba avi êŋ hayô hamô loŋ. ¹⁰ Ma anêŋ ôdôŋ yaŋ nena kiŋ baheŋvi ba lahavuju, ba baheŋvi bôk êv yak yôv, ma te êntêk hamô, ma te ma miŋ habitak ami denaŋ. Yani habitak ma tem êmô bidorŋa iyom. ¹¹ Ma alim bomaŋ atu ba bôk hamô ma lêk mi, yanida hatôm kiŋ te baheŋvi ba lahavulô. Yani habitak anêŋ kiŋ baheŋvi ba lahavuju takatu iniŋ. Ba tem ni ek nimbuliŋ yani.

¹²* “Yakik laumiŋ takatu ba hôyê ma kiŋ laumiŋ. Thêlô miŋ bôk ewa iniŋ athêŋ ami denaŋ, ma doŋtom thêlô tem neja athêŋ êtôm kiŋ imbiŋ alim bomaŋ êtôm wak te iyom. ¹³ Thêlô tem iniŋ auk doŋtom ma nênenê iniŋ lôklokwaŋ lôk iniŋ athêŋ êndêŋ alim bomaŋ. ¹⁴ Thêlô tem nijik vovak êndêŋ Boksipsip Nakaduŋ, ma Boksipsip Nakaduŋ tem êmô thêlô lu ek malê nena yani ma ŋê bêŋbêŋ iniŋ Anyô Bêŋ ma kiŋ iniŋ Kiŋ. Ma ŋê takatu ba bôk halam lôk hatak i yôv ba êvhaviŋ yani dedaŋ tem nêmo imbiŋ yani.”

¹⁵ Ma aŋela atu hanaŋ hadêŋ ya aêntêk, “Ŋaŋ atu ba hôyê ma avi sek waliliŋ hayô hamô ma hatôm avômalô lodôŋlodôŋ lôk avômalô lubuŋlubuŋ lôk pik sapêŋ lôk abô sapêŋ. ¹⁶* Yakik laumiŋ lôk alim bomaŋ atu ba hôyê, thêlô tem leŋiŋŋaŋa esak avi sek atu ma tem nimbuliŋ yani ba imiŋ kôlôlôŋ. Thêlô tem nejaŋ anêŋ vathiap ma nêmbôk yani esak atum. ¹⁷ Nôm êŋ habitak ek malê nena

---

* 17:8: Dan 12:1; ALK 11:7; 13:7   * 17:12: Dan 7:7,24   * 17:16: ALK 18:8

Wapômbênj da hatak anêj auk êj halôk thêlô kapôlônjij ek thêlô iniij auk dojtom ba nênmê iniij loj lôkliijyak êndênj alim bomañ ek nindum anêj ku atu ba yani lahavij endeba Wapômbênj anêj abô sapênj injik anônj am. ¹⁸ Ma avi atu ba hâyê ma malak lôk athênj bênj atu ba hayabiñ kiñ pik lôkthô.”

18

Babilon hêv yak

¹ Yôv ma yahayê anjela yañ halôk ba halêm anêj malak lej ba anêj lôklokwañ bênj anônj ma anêj deda habi hayôhêk pik lôkthô. ² *Ma yani halam kaêk lôklala ba hanañ,

“Hêv yak, hêv yak, malak lôk athênj bênj Babilon hêv yak. Loj êj lêk ngathiniñ ba avômalô lêk mi ba ngôk lelaik lôk menak kambom lomaloma iyom êmô loj êj.

³ Ek malê nena Babilon ma hatôm avi sek te ba avômalô pik lôkthô inum anêj waiñ lôklokwañ ba elo molo ba idum sek lomaloma.

Ma kiñ pik lôkthô ethak idum sek havij yani.

Avi êj hathak hêv iniij nômkama mavi bênj anônj vuli wak nômbênj intu sapênj ba intu pik iniij nê eyabiñ nômkama ibitak nê lôk athênj bênj hathak valuselej.”

⁴ *Ma yahalañô kaêk yañ halêm anêj lej ba hanañ,
“Yenañ avômalô, notak loj intu ma nôlêm yañ
ek miñ nosopa anêj kobom kambom lôk noja anêj
malaiñ ami.

* 18:2: Ais 13:21; 34:11-14; Jer 50:39; ALK 14:8

* 18:4: Ais 48:20; Jer 50:8;

51:6,45; 2Ko 6:17

5 *Ek malê nena anêj sek lêk hatôm dumlolê daim te ba hi lej ba Wapômbêj miñ lapaliñ anêj kambom êj ami.

6 *Nônêm malaiñ êndênj yani êtôm atu ba bôk hêv hadênj avômalô vi, lôk nokapo vi êyômô loj imbiñ. Ma waiñ lôklokwañ atu ba bôk hangasô ek avômalô inum, ma nokapo vi êyômô loj imbiñ ek inum.

7 *Yani bôk habam i ba hamô lôk lamavi hathak anêj nômkama bêj anôj, êj ma nônêm vovañ lôk malaiñ êtôm sêbôk atu ba yani habam i.

Hatôm intu hanañ halôk yanida kapô nena,
‘Ya kwini ba yahamô loj neyabiñ avômalô. Ya miñ avi tốp ami ma miñ hatôm yandañ asêj malêj êtôm avi tốp ami ma mi.’

8 *Aênj ba malaiñ bêj lomalomama tem êpôm yani kethênj oyañ. Anyô Bêj Wapômbêj atu ba hadum abô ek yani ma lôklokwañ. Ba intu ñama lôk asêj ma bôm bêj tem êpôm yani ma atum tem esañ yani ba kabukla.”

9 * “Ma kiñ pik takatu ba bôk idum sek haviñ yani lôk êyô êmô anêj nômkama bêj anôj loj tem nêgê anêj atum yova ba nedañ asêj malêj esak yani. ¹⁰ Thêlô êkô hathak yani anêj vovañ ba imiñ daim ba elañ,
“ ‘Ai, ai, malak lôk athênj bêj Babilon, o ma malak lôklokwañ.

Ma kethênj oyañ ma anêm sek anêj vovañ lêk hapôm o.’

* 18:5: Stt 18:20-21; Jer 51:9 * 18:6: Sng 137:8; Jer 50:15,29; 2Te 1:6

* 18:7: Ais 47:7-9 * 18:8: ALK 17:16 * 18:9: Ese 26:17; 27:30-35

11 * “Ma pik anêj nê eyabinj nômkama nênem vuli elanj asêj malêj bêj hathak yani ek malê nena anyô late miñ hêv vuli thêlônij nômkama hathak lojbô ami.

12 *Thêlônij nômkama ma gol lo seleva ma valu vuli bêj lôk gwasuj ngwêk ma sôp kêkêlô lôk sôp bôsôk ma sôp thalalej lôk sôp mavi anôj haviñ lôk alokwanj ôv mavi lomaloma lôk nômkama lomaloma epesanj hathak bok elepanj yakik lo alokwanj valuselej bêj lôk aej ma aej mayav lôk valu kêdêkêdê bêjbêj atu ba ethak elav unyak mavi hathak 13 lôk kamuñ vasiñ mavi ma nôm ôv mavi ma nôm êbôk ba ôv mavi lôk nôm ôv mavi epesanj hathak alokwanj thok lôk yak waiñ lôk nôm lêj lêj lo plawa êbôk polom lôk wit eyanj ma bokmanj kao ma boksipsip ma bokhos lôk iniñ yej pik takatu ba êvôv lôk nê takatu ba êdô hamô ek nênem i vuli, thêlô ma nê lôk dahôlônij.

14 “Ma nê eyabinj nômkama nênem vuli takêj tem nenanj nena, ‘Babilon, nôm takatu ba lemhaviñ lêk êv i vê hêk o. Anênm nômkama mavi mavi lôk nômkama kêkêlô lôkthô lêk mi ba miñ hatôm ôpôm i esak lojbô ami.’

15 * “Ma nê takatu ba ewa valu bêj hathak nômkama takatu ba Babilon êv vuli ma tem nêkô ek anêj vovanj ba nimiñ daim 16 * ma nedañ asêj malêj nena,

“‘Ai, ai, malak lôk athêj bêj,

bôk ik kwêv kêkêlô mavi, bôsôk lo thalalej,

ma ik lêlêyanj gol lôk valu mavi ma kôm kôm hathak

o,

17 * ma dorjtom nômkama kêkêlô bêj êj lêk mi kethenj oyanj!’

“Ma nê bêj yej ngwêk sapêj lôk nê ethak yej lôk nê idum ku hamô yej lôk nê sapêj atu ba idum ku valuselej

* 18:11: Ese 27:36 * 18:12: Ese 27:12-13,22 * 18:15: Ese 27:31,36

* 18:16: ALK 17:4 * 18:17: Ais 23:14; Ese 27:27-29

hamô ngwêk tem nimir daim. ¹⁸ *Ma nêgê anêj atum yova ba nedaŋ nena, ‘Malak alê yaŋ hatôm Babilon? Ma mi.’ ¹⁹ Thêlô ibi pik anêj vonjovaŋ hayô hamô leŋjkadôk ba elaj asêj malêj nena,

“‘Ai, ai malak lôk athêj bêj. Yêlô atu ba awa yej ngwêk bôk avôv valu bêj hêk yani hathak anêj nômkama.

Ai, kethej oyaŋ ma lêk ngathiniŋ.’

²⁰ *Ŋê lej, lemimmavi esak malaiŋ atu ba hapôm yani! Avômalô mathej lôk aposel ma plopet, lemimmavi anôj. Yani bôk habuliŋ môlô ba intu Wapômbêj hêv vovaŋ êj viyaŋ hadêj yani.”

²¹ *Ma aŋela lôklokwaŋ te hêv valu lôngôlôj bomaŋ te liŋ ba habi halôk ngwêk ba hanaŋ, “Malak lôk athêj bêj Babilon, tem nimbi o lôk leŋjmanij aêj iyom ba miŋ hatôm nêpôm o esak lojbo ami.

²² *Yeŋ belej lôk yeŋ gita lo abiŋ ma lavuak tem miŋ hatôm nedaŋ esak lojbo êmô o ami. Lôk ŋê takatu ba epesaŋ nômkama hatôm nêmô esak lojbo ami.

Ma valu êpôpêk nôm ma tem miŋ pôk esak lojbo ami.

²³ *Atum lam te tem miŋ esaŋ deda esak lojbo ami.

Anyô lo avi tem miŋ neja i esak lojbo ami.

Anêm ŋê ewa nômkama ek êv vuli bôk ewa athêj bêj hêk avômalô pik maleŋj.

Oda hosau avômalô pik sapêj hathak anêm aloyak.

²⁴ *Plopet lôk avômalô mathej ma avômalô pik nômbêj atu ba bôk ik vônô,

---

* 18:18: Ese 27:32   * 18:20: Lo 32:43; Ais 44:23; Jer 51:48   * 18:21: Jer 51:63-64; Ese 26:21   * 18:22: Ais 24:8; Ese 26:13   * 18:23: Jer 7:34; 16:9; 25:10   * 18:24: Jer 51:49; ALK 17:6

êŋ ma oda honŋasô iniŋ thalaler. Ba intu malaiŋ êŋ hapôm o.”

19

Avômalô leŋ êbô Wapômbêŋ anêŋ athêŋ

¹ Yôv ma yahalaŋô kaêk te hatôm avômalô bêŋ anôŋ voŋvoŋ anêŋ leŋ ba enaŋ,
“Aleluya!

Alalôaniŋ Wapômbêŋ iyom hatôm nêŋ avômalô bulubiŋ,
ma yani ma lôklokwaŋ lôk athêŋ lôkmaŋgiŋ anêŋ alaŋ.

² *Ek malê nena yani halaŋô abô ba anêŋ abô ma avanôŋ
ma thêthôn.

Yani hêv vovaŋ hadêŋ avi sek waliliŋ atu ba hasau avô-
malô pik ek nindum kambom lomaloma,
ma hik anêŋ nê ku leŋkadôk liŋ.”

³ Hathak loŋbô ma thêlô enaŋ,
“Aleluya!

Anêŋ atum yova hathak ba hi wak nômbêŋ intu sapêŋ.”

⁴ Ma avaka 24 takatu lôk nôŋ lôkmala ayova atu êv yak
halôk biŋ ma êv yeŋ hadêŋ Wapômbêŋ atu ba hamô anêŋ
loŋ hayabiŋ avômalô. Ba enaŋ,
“Avanôŋ. Aleluya!”

⁵ Ma abô halêm anêŋ loŋ hayabiŋ avômalô ba hanaŋ,
“Môlô atu ba Wapômbêŋ anêŋ nê ku
lôk nê takatu ba ôkô ek yani,
ma nê athêŋ yaô lôk athêŋ bêŋ,
môlô lôkthô nômbô alalôaniŋ Wapômbêŋ.”

⁶ *Ma yahalaŋô voŋvoŋ bêŋ hatôm avômalô
lubuŋlubuŋ hatôm ŋaŋ bêŋ halaŋ ba pôk ma hatôm
kakalu lôklokwaŋ hik hamiŋ ba halam,
“Aleluya,

* 19:2: Lo 32:43; ALK 6:10 * 19:6: ALK 14:2

lêk alalôaniņ Anyô Bêņ Wapômbêņ Lôklokwaņ
hayabiņ nôm kama lôkthô!

7 *Boksipsip Nakaduņ anêņ waklavôņ enja avi lêk halêm
ba yanavi lêk hapôpêk i yôv.

Ba intu alalô nambôî ba leņiņmavi ma nanêm athêņ
lôkmaņgiņ êndêņ yani.

8 Sôp kêkêlô thapuk mabuņ mavi bôk êv yôv hadêņ avi êņ
ek ipuk.”

Sôp kêkêlô thapuk anêņ ôdôņ nena avômalô matherj iniņ
ku mavi.

9 *Ma aņela hanaņ hadêņ ya nena, “Oto aêntêk: ŋê
takatu ba bôk elam i yôv ek nêyô nejaņ Boksipsip Nakaduņ
anêņ waklavôņ enja avi anêņ nôm nêmo lôk leņiņmavi.”
Vêm ma hanaņ hadêņ ya nena, “Êntêk ma Wapômbêņ
anêņ abô avanôņ.”

10 *Ma yahêv yak hêk yani valuvi ek yanêm yeņ êndêņ
yani. Ma doņtom yani hanaņ hadêņ ya, “Dô! Ya anyô
ku hatôm o lôk môlôviyaņ takatu ba ovaloņ abô atu ba
Yisu hanaņ bêņ. Wapômbêņ hathak hêv abô hadêņ plopet
ek nenaņ abô avanôņ esak Yisu. Ba intu nêm yeņ êndêņ
Wapômbêņ iyom.”

Anyô hayô hamô bokhos thapuk

11 *Ma yahayê leņ hakyav ba bokhos thapuk te hamiņ.
Ma ôpatu ba hayô hamô ba elam nena “Anyô Hasopa
Anêņ Abô” ma “Anyô Abô Avanôņ”. Yani hathak hadum
abô ba hik vovak thêthôn iyom. 12 *Yani madaluk hatôm
atum dahalaņ, ma anêņ wakadôk ma kiņ iniņ kuluņ bêņ
anôņ hamô. Athêņ te eto hêk yani ba anyô te miņ hayala

---

* 19:7: Ais 61:10; ALK 21:2   * 19:9: Mat 22:2   * 19:10: Ap 10:25-26;
ALK 22:8-9   * 19:11: Sng 96:13; Ais 11:4; ALK 1:5; 6:2   * 19:12: Dan 10:6;
ALK 1:14; 2:17

ami, ma yanida iyom hayala. ¹³ *Yani hik kwêv daim te atu ba eson halôk thalalej. Yani anêj athêj nena, “Wapômbêj Anêj Abô”. ¹⁴ Ma jê vovak anêj lej ipuk sôp thapuk mabuñ mavi kêkêlô ba ethak bokhos thapuk ba esopa yani evenj yam. ¹⁵ *Ma biñ vovak ma te hale yani abôlêk ek injik vovak êndêj avômalô pik. Yani tem eyabiñ thêlô esak anêj lôklokwanj lôk anêj kôm aej. Yani tem embak avômalô êtôm evak waiñ anôj pesa ek malê nena Wapômbêj Lôklokwanj lajaña kambom. ¹⁶ *Ma anêj kwêv daim anêj vavuj ma eto athêj hayôhêk aêntêk, “Kiñ iniñ Kiñ ma jê bêtjbetj iniñ Anyô Bêtj.”

¹⁷ *Ma yahayê aña te hamiñ wak ba halam kaêk lôklala ba hanaj hadêj menak nômbêj atu ba eyovak evenj lejêlvônj nena, “Wapômbêj hapôpêk nômbêj ba nôlêm nosak doñtom ¹⁸ ek ongwaj kiñ lôk jê vovak laik ma jê lôklokwanj lo bokhos lôk jê takatu ba êyômô lôk avômalô lôkthô iniñ vathiap. Ma ongwaj jê takatu ba êmô alañsi vibij lôk jê takatu ba alañsi mi ma jê bêtjbetj lôk jê yaônena iniñ vathiap.”

¹⁹ Ma yahayê alim bomañ atu lôk pik iniñ kiñ lôk iniñ jê vovak ethak doñtom ek nijik vovak êndêj bokhos anêj alañ lôk anêj jê vovak. ²⁰ *Ma evalonj alim bomañ lôk plopet abôyanj. Plopet abôyanj bôk hadum lavônijñ hathak alim bomañ anêj lahaviñ ba hasau avômalô takatu ba ewa alim bomañ anêj lêlêyanj ba êv yeñ hathak anêj dahô atu ba epesaj. Êñ ma ibi plopet abôyanj lôk alim bomañ halôk atum kasukthôm atu ba hathajñ hathak atum valu solpa. ²¹ Ma ik jê vovak vi atu ba êmô denaj vônô hathak biñ vovak atu ba hale ôpatu ba hayô hamô bokhos abôlêk. Ma menak sapêj eyaj iniñ vathiap ba lejijviyak.

* 19:13: Ais 63:1-3; Jon 1:1,14 * 19:15: Sng 2:9; ALK 1:16; 14:20 * 19:16: ALK 17:14 * 19:17: Ese 39:17-20 * 19:20: ALK 13:12-17; 20:10

20

Sadaŋ hamô koladôŋ hatôm sondabêŋ 1,000

¹*Ma yahayê aŋela te halôk anêŋ malak leŋ ba halêm. Yani hawa Viv abôlêk atu anêŋ vovaleŋ lôk havalonj yak seŋ bêŋ te hêk yani baŋ. ²⁻³*Ma havalonj Wa bomaŋ bêŋ atu loŋ. Wa êŋ ma umya bôsêbôk atu ba anêŋ athêŋ nena Sadaŋ, yani ma ŋgôk iniŋ anyô bêŋ. Ba hakak va lo baŋ loŋ ba habi halôk Viv atu ma hik abôlêk siŋ ma hakak loŋ ba hamô hatôm sondabêŋ 1,000 ek miŋ yani esau avômalô pik esak loŋbô ami endeba êtôm sondabêŋ 1,000 atu anêŋ daŋ am. Vêm ma Wapômbêŋ tem nêm yani ende yaiŋ ba êmô bidonja iyom.

⁴*Ma yahayê ŋê bêŋbêŋ iniŋ loŋ eyabiŋ avômalô lôk ŋê takatu ba êmô loŋ êŋ ba Wapômbêŋ hêv lôklokwaŋ hadêŋ thêlô ek nedaŋô abô. Ma yahayê avômalô dahôlônjiŋ takatu bôk enaŋ abô hathak Yisu lôk evalonj Wapômbêŋ anêŋ abô loŋ ba intu edabêŋ leŋselo kisi. Thêlô miŋ êv yeŋ hathak alim bomaŋ lôk anêŋ dahô atu ba epesaŋ lôk miŋ ewa anêŋ lêlêyaŋ hêk luvônjiŋ lôk baherjiŋ ami. Ma thêlô iviyô ba ewa lôkmala hathak loŋbô ba eyabiŋ pik haviŋ Kilisi hatôm sondabêŋ 1,000. ⁵Waklavônŋ êŋ ma avômalô iviyô ba ewa lôkmala anêŋ môŋ. Ma ŋê ŋama vi ma tem miŋ nimbiyô ami denaŋ endeba sondabêŋ 1,000 atu anêŋ daŋ am. ⁶*Ŋê takatu ba iviyô ba ewa lôkmala hamônŋ tem nêmod mavi lôk nêmod matheŋ. Ŋama haveŋ yam miŋ hatôm imbuliŋ thêlô dokte ami, milôk. Ma tem nimbitak Wapômbêŋ lo Kilisi iniŋ ŋê êbôk da ba neyabiŋ pik imbiŋ Kilisi êtôm sondabêŋ 1,000.

Sadaŋ hêv yak

---

* 20:1: ALK 9:1   * 20:2-3: Stt 3:1; ALK 12:9   * 20:4: Dan 7:9,22,27; 1Ko 6:2; ALK 13:17   * 20:6: ALK 1:6

⁷ Sondabêñ 1,000 anêñ dañ, ma tem nedate koladôn abôlêk vê ek Sadañ ende yañ. ⁸* Ma yani tem ni pik sapêñ ek esau avômalô lodôn lodôn ek isup i esak doñtom ek nijik vovak. Thêlô hatôm thathe ñgwêk ba thêlôninñ athêñ nena Gok lo Magok.

⁹* Ma Sadañ lôk anêñ ñê vovak i pik sapêñ ba ekalabu avômalô mathenñ hêk malak atu ba Wapômbênñ lahavinñ siñ. Ma doñtom atum halôk anêñ leñ ba hathañ i thô. ¹⁰* Êñ ma ibi Sadañ atu ba bôk hasau avômalô halôk kasukthôm atu ba hathañ hathak atum valu solpa. Loj êñ bôk ibi alim bomañ lôk plopet abôyañ halôk yôv. Thêlô tem neja vovañ êtôm wak lo bôlôvônñ nômbênñ intu sapêñ.

Anyô Bêñ hadum abô

¹¹ Ma yahayê Anyô Bêñ hayô hamô anêñ balê kin thapuk mavi atu ba hathak hamô ek hayabinñ avômalô pik sapêñ. Ma pik lo leñ êsôv ek yani ba i. Ba iniñ loj mi. ¹²* Ma yahayê ñê ñama sapêñ, ñê lôk athêñ bênñ lôk ñê athêñ mi, iminñ habobo Anyô Bêñ anêñ loj hayabinñ avômalô. Ma ekyav kapya doho vê. Ma ewa kapya yanđa ba ekyav havinñ ba kapya êñ ma kapya lôkmala. Ma Anyô Bêñ hadum abô hathak ñê ñama hathak iniñ kobom takatu ba bôk eto hêk kapya doho atu lêk ekyav hamônñ. ¹³* Ma ñgwêk hêv ñê ñama takatu ba êmô yani kapô ba i. Ma ñama lôk ñama iniñ loj thai êv ñê ñama takatu ba êmô thai kapô ba i. Ma sapêñ i ek Anyô Bêñ indum abô esak thêlôninñ kobom takatu ba bôk idum. ¹⁴ Ma Wapômbênñ habi kobom ñama lôk ñama iniñ loj halôk atum atu ba hathañ hêk hatôm kasukthôm. Atum kasukthôm êñ ma

* 20:8: Ese 38:2,9,15-16 * 20:9: 2Kin 1:10 * 20:10: Sng 11:6; ALK 19:20; 21:8 * 20:12: Dan 7:9-10; Mat 25:31-46; Ap 17:31; 2Ko 5:10; ALK 13:8 * 20:13: Lom 2:6; 1Pi 1:17; ALK 2:23; 22:12

ṅama haveṅ yam. ¹⁵ Avômalô takatu ba miṅ êpôm iniṅ athêṅ hêk kapya lôkmala atu ami ma ibi thêlô halôk atum kasukthôm êṅ.

21

Jelusalem lukmuk

^{1*}Ma yahayê pik lo leṅ bô ele i liliṅ ma pik lo leṅ lukmuk ibitak êk. Ma ṅgwêk mi haviṅ. ^{2*}Ma yahayê unyak matherṅ Jelusalem lukmuk halêm anêṅ Wapômbêṅ anêṅ leṅ ba epesaṅ yani hatôm avi hik nômkama mavi ek enja anyô. ^{3*}Ma yahalaṅô abô bêṅ halêm anêṅ Anyô Bêṅ anêṅ loṅ hayabiṅ avômalô ba hanaṅ nena, “Lêk Wapômbêṅ hamô haviṅ avômalô ba tem yani êmô imbiṅ thêlô. Tem thêlô nimbitak yani anêṅ avômalô ma Wapômbêṅ da tem êmô imbiṅ thêlô ba imbitak thêlôniṅ Wapômbêṅ. ^{4*}Yani tem esav thêlô malleriṅ thôk sapêṅ vê. Ba ṅama lo asêṅ malêṅ ma kapôlôṅiṅ malaiṅ lôk vovaṅ tem miṅ êmô ami ma mi ek malê nena kobom bô takêṅ lêk hi ba mi.”

^{5*}Ma ôpatu ba hamô loṅ hayabiṅ avômalô hanaṅ nena, “Ondaṅô! Yahapesaṅ nômkama sapêṅ habitak lukmuk!” Êṅ ma yani hanaṅ nena, “Abô êntêk ma abô avanôṅ ek avômalô nêṅmimbiṅ ba intu oto êndôk kapya.”

^{6*}Ma yani hanaṅ hadêṅ ya, “Lêk yôv! Ya anyô môṅ lôk haveṅ yam haviṅ. Môṅ anôṅ ma yahamô ma nômkama sapêṅ anêṅ daṅ ma tem yamô aêṅ iyom. Avômalô lôkthô atu ba ethakmuniiṅ ma tem yanêm ṅaṅ atu ba hêv lôkmala anêṅ onaṅ ek ninum ma anêṅ vuli mi. ^{7*}Ôpatu ba lavidonṅ

* 21:1: Ais 65:17; 2Pi 3:13 * 21:2: Ais 52:1; 61:10; Hib 11:16; 12:22; ALK 3:12 * 21:3: Wkp 26:11-12; Ese 37:27; Sek 2:10; 2Ko 6:16 * 21:4: Ais 35:10; 65:19; ALK 7:17 * 21:5: 2Ko 5:17 * 21:6: Ais 55:1; Jer 2:13; Jon 7:37; ALK 1:8,17; 22:17 * 21:7: 2Sml 7:14; 1Sto 17:13; Sng 89:26-27

ba miñ hêv yak ami ma tem enja nômkama takêntêk. Lôk tem yambitak anêñ Wapômbênj ma yani imbitak yenañ okna. ⁸*Ma doñtom nê êkô ba etak iniñ êvhaviñ lôk nê êvhaviñ ami ma nê idum sek ôvathek anôñ lôk nê ik anyô vônô lôk nê idum sek waliliñ ma nê siniñ ma nê êvhaviñ ngôk lôk nê abôyañ, thêlô sapêñ tem ini atum kasukthôm atu ba hathañ hathak valu vovañ solpa. Êñ ma ñama yañ haveñ yam.”

⁹ Ma aņela baheñvi ba lahavuju takatu ba bôk ewa kabum malaiñ bêñ anêñ dañ baheñvi ba lahavuju takatu te halêm hanañ hadêñ ya nena, “Ôlêm ek yañgik avi lukmuk atu ba Boksipsip Nakaduñ tem enja thô êndêñ o.” ¹⁰*Êñ ma Lovak Matheñ hakôk ya liñ ba aņela atu hawa ya ba hi dumlolê daim bêñ te ma hik unyak matheñ Jelusalem atu ba hamô haviñ Wapômbênj halôk ba halêm thô hadêñ ya. ¹¹*Malak êñ habi Wapômbênj anêñ deda lôkmañgiñ loj. Ma habi kêdêkêdê hatôm valu mavi anôñ te anêñ athêñ nena jaspa ba mabuñ anôñ hatôm liyali. ¹²*Ma anêñ badêñ ma lôklokwañ ba daim kambom lôk abôlêk laumiñ ba lahavuju. Ma aņela laumiñ ba lahavuju eyabiñ badêñ abôlêk tomtom. Ma Islael iniñ ôdôñ laumiñ ba lahavuju iniñ athêñ eto hêk badêñ abôlêk takêñ tomtom. ¹³Badêñ abôlêk lokwañlô hêk loj wak hathak, ma lô hêk loj wak halôk ma lô hêk vi ba vi. ¹⁴Ma badêñ anêñ landiñ ma valu laumiñ ba lahavuju hamiñ ba Boksipsip Nakaduñ anêñ aposel laumiñ ba lahavuju iniñ athêñ hayôhêk.

¹⁵*Ma aņela atu ba hanañ abô haviñ ya hawa kôm êv dôn epesañ hathak gol ek nêm dôn ek malak anêñ daim lôk anêñ badêñ lôk anêñ abôlêk. ¹⁶Ma malak êñ anêñ

---

* 21:8: Mat 25:41; ALK 20:15; 22:15   * 21:10: Ese 40:2   * 21:11: Ais 60:1-2,19   * 21:12: Ese 48:30-35   * 21:15: Ese 40:3; ALK 11:1

daim lôk bidorj hatôm dorjtom iyom. Ma aņela hawa anêj kôm ba hêv dôj hathak malak anêj daim ba bidorj ba tibum sapêj ma lôkthô hatôm 12,000 stadia.* ¹⁷ Ma aņela hêv dôj hathak malak anêj badêj ba anêj valaluk ma hatôm 144 kubit. Dôj êj ma aņela anêj ma dorjtom anyô iniņ dôj ma aêj iyom.* ¹⁸ *Malak anêj badêj epesaņ hathak valu anêj athêj jaspera, ma malak lôkthô epesaņ hathak gol atu ba mabuņ anôj hatôm liyali. ¹⁹ Ma malak anêj badêj landiņ ma valu bêj bêj ba epesaņ hathak valu lêlêyaņ mavi mavi. Valu môj ma thalalej mabômabô ba anêj athêj nena jaspera, ma valu havej yam ma bôsôk ba anêj athêj nena sapaia, ma valu te lô ma lêlêyaņ thapuk ba anêj athêj nena aget, ma valu te ayova ma saņgek ba anêj athêj nena emelal, ²⁰ ma valu te bahejvi anêj lêlêyaņ ma thalalej ba anêj athêj nena sadonikis, ma valu bahejvi ba lahavute ma thalalej ba anêj athêj nena konilian, ma valu bahejvi ba lahavuju ma mayav ba anêj athêj nena klisolait, ma valu bahejvi ba lahavulô ma bôsôk ba anêj athêj nena belil, ma valu bahejvi ba lahavuva ma thalalej hayavônô ba anêj athêj nena topas, ma valu laumiņ ma thapuk ba anêj athêj nena klisoples, ma valu laumiņ ba lahavute ma bôsôk ba anêj athêj nena haiasin ma valu laumiņ ba lahavuju ma bôsôk mabô ba anêj athêj nena ametis. Thêlô epesaņ badêj anêj landiņ hathak valu mavi takêj. ²¹ Ma badêj abôlêk laumiņ ba lahavuju tomtom ma epesaņ hathak gwasuņ thapuk dôj dôj mavi te anêj ŋgwêk. Ma malak anêj loņôndê ma epesaņ hathak gol mabuņ hatôm liyali thapuk anôj.

²² Ma Anyô Bêj Wapômbêj Lôklokwaņ Lôkthô anêj

---

* 21:16: 12,000 stadia ma hatôm 2,200 kilomita. * 21:17: 144 kubit ma hatôm 65 mita. * 21:18: Ais 54:11-12

Ôdôn lôk Boksipsip Nakaduꝝ thaida intu loꝝ êꝝ anêꝝ unyak mathenꝝ ba intu miꝝ yahayê unyak mathenꝝ yaꝝ ami. ²³ *Ma malak êꝝ ma Wapômbênꝝ anêꝝ deda lôkmaꝝgiꝝ habi hayô hêk ma Boksipsip Nakaduꝝ hatôm anêꝝ atum lam. Aênꝝ ba intu wak lo ayônꝝ miꝝ ibi ami. ²⁴ *Avômalô pik sapênꝝ tem nemberꝝ malak êꝝ anêꝝ deda. Ma pik iniꝝ kiꝝ lôkthô tem neja iniꝝ athênꝝ lôkmaꝝgiꝝ ba ini loꝝ êꝝ. ²⁵ *Bôlôvônꝝ tem ênjêk loꝝ êꝝ ami ba intu badênꝝ abôlêk tem abyayꝝ iyom. ²⁶ Ma avômalô sapênꝝ iniꝝ nômkama lôkmaꝝgiꝝ lomaloma lôk athênꝝ bênꝝ tem neja ba ini loꝝ êꝝ. ²⁷ *Ma dorꝝtom nôm lelaik lôk nê idum kobom ôvathek lôk nê enaꝝ abôyaꝝ miꝝ hatôm nêyô malak êꝝ kapô ami. Mi, nê takatu ba iniꝝ athênꝝ hêk Boksipsip Nakaduꝝ anêꝝ kapyã lôkmala iyom hatôm nêyô malak êꝝ.

22

Ꝟaꝝ lôk alokwaꝝ atu êv lôkmala

¹ *Êꝝ ma aꝝela hik Ꝟaꝝ atu ba hêv lôkmala thô hadênꝝ ya. Ꝟaꝝ êꝝ ma mabuꝝ hatôm liyali ma anêꝝ onaꝝ hêk Wapômbênꝝ lo Boksipsip Nakaduꝝ iniꝝ loꝝ eyabiꝝ avômalô. ² *Ma Ꝟaꝝ êꝝ halaꝝ hasopa malak êꝝ anêꝝ loꝝônðê bênꝝ malêvônꝝ. Ꝟaꝝ êꝝ anêꝝ daꝝ luvu ma alokwaꝝ atu ba hêv lôkmala hamiꝝ ba hik anêꝝ va hatôm ayônꝝ lôkthô. Sondabênꝝ te ma hik anônꝝ hatôm bôlônꝝ laumiꝝ ba lahavuju. Ma anêꝝ Ꝟaꝝuꝝ hathak hadum avômalô lodônꝝlodônꝝ sapênꝝ iniꝝ lijiꝝ mavi. ³ Ma malaiꝝ atu ba bôk hapôm pik sapênꝝ hadênꝝ bôsêbôk ba Adam lo Ewa idum kambom ba êv yak ma tem miꝝ imbitak esak loꝝbô ami.

---

* 21:23: Ais 60:19-20; ALK 22:5   * 21:24: Ais 60:3,5   * 21:25: Ais 60:11
 * 21:27: Ais 52:1; Ese 44:9; 1Ko 6:9-10   * 22:1: Ese 47:1   * 22:2: Stt 2:9;
 Ese 47:12; Jol 3:18; Sek 14:8

Wapômbênj lôk Boksipsip Nakaduj iniņ loj eyabiņ avômalô hamô loj êņ ba anêņ ñe ku tem nênem yeņ êndênj yani. ⁴*Tem thêlô nêgê yani thohavloma lôk anêņ athêņ ênjêk thêlô luvônj. ⁵*Bôlôvônj mi hêk loj êņ ek malê nena Anyô Bêņ Wapômbênj da hamô hatôm thêlônj deda. Aêņ ba atum lam lôk wak iniņ ku mi. Ma wak nômbênj intu sapêņ ma avômalô loj êņ tem nêôm êtôm kiņ ba neyabiņ loj êņ.

Yisu tem êlêm kethej

⁶*Ma aņela hanaņ hadêņ ya, “Abô takêntêk ma abô avanônj ek nênemimbiņ. Ma Anyô Bêņ Wapômbênj atu ba hêv anêņ Lovak Matherj hadêņ anêņ plopet, yani hêv anêņ aņela ek injik nôm atu ba tem imbitak kethej thô êndênj anêņ avômalô ku.”

⁷*Ma Yisu hanaņ nena, “Odaņô! Tem yasôk kethej. Ba ôpatu ba hêvhaviņ abô plopet takatu ba hêk kapy a êntêk êņ, yani êņ êmô mavi.”

⁸*Ya ma Jon atu ba yahalaņô lôk yahayê nôm takêntêk. Ma yahalaņô lôk yahayê yôv, ma yahêv yak halôk hêk aņela atu ba hik nôm takêņ thô hadêņ ya valuvi ek yanêm yeņ êndênj yani. ⁹Ma doņtom yani hanaņ hadêņ ya, “Dô! Ya anyô ku haviņ o lôk môlôviyaņ plopet lôk avômalô lôkthô atu ba esopa kapy a êntêk anêņ abô. Nêm yeņ êndênj Wapômbênj iyom.”

¹⁰Ma yani hanaņ hadêņ ya nena, “Waklavônj lêk habobo ba miņ umbuņ abô plopet takatu ba hêk kapy a êntêk ênjêk loj kapô ami. ¹¹*Ôpatu ba hadum kambom, yani tem indum kambom thêthô. Ma ôpatu ba hadum kobom lelaik, yani tem indum kobom lelaik thêthô. Ma ôpatu ba

* 22:4: Mat 5:8; ALK 3:12 * 22:5: Dan 7:18,27; ALK 5:10; 20:6; 21:23,25

* 22:6: ALK 1:1 * 22:7: ALK 1:3 * 22:8: ALK 19:10 * 22:11: Dan 12:10

hadum kobom thêthôn, yani tem indum kobom thêthôn thêthô. Ma ôpatu ba hamô mathej, yani tem êmô mathej thêthô.”

¹²*Ma Yisu hanañ nena, “Odañô! Tem yasôk kethej ba yanêm vuli viyañ êndên avômalô sapênj êtôm nômkama takatu ba idum. ¹³*Ya anyô môñ ba anyô havej yam haviñ. Môñ anôn ma yahamô ma nômkama sapênj anênj dañ ma tem yamô aênj iyom. Ya ma nômkama sapênj anênj ôdônj lôk nômkama sapênj anênj dañ. ¹⁴*ñê takatu ba ithik iniñ sôp ma nêmo mavi ek malê nena thêlô hatôm nejanj alokwanj atu ba hêv lôkmala anênj va ma nimbitak nêyô malak anênj badênj abôlêk ba ini kapô. ¹⁵Ma doñtom ñê takatu ba iniñ kobom hatôm avuñj lôk ñê siniñj lôk ñê sek lôk ñê ik anyô vônô lôk ñê êvhaviñ ñgôk lôk ñê leñiñhaviñ nenañ abôyañ ba idum hi thêthô, thêlô sapênj tem nêmo malak êñ anênj badênj viyañj.

¹⁶*“Ya ma Yisu. Yahêv yenañ ajela ek nêmo abô êntêk êndênj môlô ek avômalô ôdônj takatu ba êvhaviñ. Ya ma Devit anênj ôdônj anênj su lukmuk lôk anênj lim. Ya ma vuliñ damiñj atu ba habi deda bênj.”

¹⁷*Ma Lovak Mathej lôk Boksipsip Nakaduñ anênj avi lukmuk atu ba tem thai neja i enañ nena, “Ôlêm.”

Ma avômalô takatu ba elañj abô êntêk ma lôkthô enañ nena, “Ôlêm.”

Opalêla takatu ba ethakmuniñ ma nêlêm. Ma thêlô leñiñhaviñ ninum ñañj atu ba hêv lôkmala ma nêlêm ninum ñañj lôkmala atu ba anênj vuli mi.

Jon hanañ abô balabuñ

* 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10; ALK 2:23   * 22:13: Ais 44:6; ALK 1:8,17; 21:6

* 22:14: Stt 2:9; 3:22   * 22:16: Nam 24:17; Ais 11:1,10; Lom 1:3; ALK 2:28;

5:5   * 22:17: Ais 55:1; ALK 21:6

¹⁸ *Yahanaj lôklokwanj hadêj avômalô lôkthô atu ba elanjô abô plopet takatu ba hêk kapyâ êntêk nena anyô te hatak abô yanja hayôhêk kapyâ êntêk loj, ma tem Wapômbêj nê m malaij atu ba hêk kapyâ êntêk viyanj êndêj yani. ¹⁹ Ma aêj iyom ma anyôla hêv abô plopet bute vê hêk kapyâ êntêk, ma Wapômbêj tem nê m yani vê ênjêk alokwanj atu ba hêv lôkmala anêj va lôk unyak mathej atu ba enaj hêk kapyâ êntêk.

²⁰ *Yisu da hik abô takêj loj nena, “Avanôj bi j, tem yasôk kethej.”

Anyô Bêj Yisu ôlê m! Avanôj.

²¹ Anyô Bêj Yisu anêj wapôm êmô imbi j avômalô mathej lôkthô. Avanôj.

---

* 22:18: Lo 4:2; 12:32   * 22:20: Mat 24:30-31; 1Ko 16:22

Wapômbênj Anêj Abô Matherj
The New Testament in the Malei-Hote Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Maei-Hote long Niugini

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc. and The Malê people

Language: Hotê-Malê (Malei-Hote)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: The Malê people

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Nov 2017 from source files dated 29 Nov 2017

c8e90bc3-6cab-57b1-9a48-04f5f30fe59a